

Promise

Voor Bijbels denken in de gezondheid(s)zorg 32ste jaargang nr 1 (januari 2016)

In dit nummer:

Kenmerken van het creationisme
Jongeren...maak ze weerbaar!

Theïstische evolutie: een
inconsistente wereldbeschouwing?
Trauma herstel (2)

De centrale ken creationisme

Inleiding

In het artikel over de theïstische evolutie (zie elders in dit nummer) wordt aangetoond dat de wereldbeschouwing van theïstisch evolutionisten onsamenhangend en inconsistent is. Verder blijkt dat diverse in het artikel genoemde filosofische opvattingen niet of nauwelijks in overeenstemming zijn met Gods Woord. In dit artikel worden als tegenhanger de centrale kenmerken van het creationisme (vaak jonge aarde creationisme genoemd) weergegeven, die meer in overeenstemming zijn met de Bijbel. Daarbij zullen deze kenmerken weer worden besproken aan de hand van de volgende vier kernvragen:

1. Wat is echt? Dit is de ontologische vraag, de vraag naar het 'zijn' van de soorten dingen die bestaan.
2. Hoe zijn de wereld en het leven op aarde ontstaan? Dit is een etiologische vraag, de vraag naar de oorzaak van iets.
3. Hoe kunnen we dat weten? Dit is de epistemologische vraag, de vraag naar de kennisbron.

4. Hoe moeten we leven? Dat is een ethische vraag, de vraag naar wat goed en kwaad is.

Aan het eind van het artikel zullen nog enkele slotopmerkingen worden gemaakt.

Ontologische opvattingen

“In het begin schiep God de hemel en de aarde” (Gen. 1:1; Mal. 2:10; Joh. 1:1-3; Kol. 1:16-17, Hebr. 1:10; 11:3). Hemel en aarde hadden een begin; God bestaat en is de oorzaak. God is een noodzakelijk wezen, en de wereld en alles wat daarin is, is afhankelijk. Dat wil zeggen: God zou kunnen bestaan zonder de wereld, maar niet vice versa. Met andere woorden, de wereld dankt zijn bestaan en voortbestaan aan God. God als de eerste oorzaak van de wereld maakt alle andere dingen mogelijk en die dingen zijn dus afhankelijk van God om werkelijkheid te worden. God is de intelligente Schepper/Ontwerper van het universum, en niets kan Hem ertoe brengen om anders te handelen dan volgens Zijn eigen keuzes en wil (Daniël

4:35; Openb. 4:11). God is dus absoluut soeverein. Hij is almachtig, alwetend (Hij weet alles, zelfs het aantal haren op ons hoofd en de gedachten die we koesteren), alomtegenwoordig (niets gaat buiten Zijn aandacht om), en is absoluut goed en perfect (Hij is een God van de waarheid, Hij kan niet liegen, en kan het kwaad niet goedkeuren) (Matt. 5:48, 10:30; Num.

merken van

Een deel van de
aard van de mens
wordt gevormd
door zijn morele
vermogens.

23:19; Ps. 139: 7-10; Jes. 40:12-14, 18, 21, 22, 25, 26, 28, 65:16; Hab. 1:13; Tit. 1:2). Gods creatieve activiteit een uitdrukking van kennis, wijsheid, en bekwaam vakmanschap (Job 37:16; Ps.147: 5; Spr. 3:19; 1 Joh. 3:20).

God is een geestelijk wezen, een immaterieel, onzichtbaar, geestelijk wezen (Joh. 4:24; 1 Tim. 1:17). God is ook een voorbeeld van wat een persoon is. Hij is een voorbeeld van gedachten, kennis, en diverse andere psychische eigenschappen van het bewustzijn, zoals gevoelens, houdingen, verlangens en keuzes die bepalend zijn voor Zijn eigen bewuste leven (Ps. 45:7; 51:6; 139:17-18; Jes. 55:11; Jer. 18: 9-10; Ez. 18:23, Rom. 9:18; 1 Kor. 2:11). Hij zei "... IK BEN WIE IK BEN ..." (Ex. 3:14), wat onder andere betekent dat dat God dingen kent vanuit een onmiddellijk en direct persoonlijk gezichtspunt (1 Kor. 2:11); Hij is onveranderlijk, daarom behoudt Hij Zijn identiteit door de tijd heen (Ps. 90:2; Mal. 3:6; Jak. 1:17). God is ook een voorbeeld van rationaliteit,

intelligentie en morele voortreffelijkheid (kennis, wijsheid, waarheid, heiligheid, vriendelijkheid, mededogen, en ga zo maar door). God is een geestelijk wezen, waaruit volgt dat het bewustzijn en mentale eigenschappen in werkelijkheid fundamenteeler zijn dan de fysieke realiteit.

God schiep allerlei dingen, maar mensen zijn uniek in de zin dat ze zijn geschapen naar het beeld van God, daarom lijken zij op of zijn als Hij (Gen. 1:26-27; 5:1-2; Ps. 100:3; Kol. 3:10; Jak. 3:9). Als menselijke wezens personen zijn, dan zijn zij en God van eenzelfde soort, omdat de menselijke personen gelijkis met hun Schepper dragen. Om meer specifiek te zijn, de mensen zijn immateriële spirituele zielen en hebben materiële lichamen (Ps. 31:9; Matt. 10:28); ze weten dingen over zichzelf onmiddellijk en rechtstreeks vanuit een eerste persoon perspectief (1

Kor. 2:11); ze hebben een bewust mentaal 'ik' dat in de loop van de tijd hetzelfde blijft; ze zijn personen die de macht hebben om iets te willen doen of na te laten, en ze kunnen handelen met een doel in gedachten en kunnen plannen hoe ze hun doelen kunnen bereiken (Rom. 6:13,19; 12:1). Ze hebben ook een wezen of aard - menselijkheid en persoonlijkheid - dat hun lidmaatschap van de geschapen orde "mensheid" bepaalt.

Etiologische opvattingen

God schiep de wereld en wat daarin is door directe actie en indirecte processen, met enkele eenvoudige commando's: "Laat er zijn. . . en het was zo". De mens was een uitzondering; God schiep hem vanuit de bodem van de aarde en blies Zijn geest in hem (Gen. 2:7; Pred. 12:7; Zach. 12:1). In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. Geen enkel zichtbaar of onzichtbaar ding werd zonder Hem geschapen. Hij was er daarom vóór alle dingen en in Hem blijven alle dingen

bestaan. Het Woord werd ook vlees; Hij is Jezus Christus, onze Redder en Heer (Joh. 1:1-3,10,14; Kol. 1:16-17; 2:19).

Leven vraagt om een leven-Geveer, namelijk de Heilige Geest (Joh. 6:63). De dood is de afwezigheid van leven, in drie betekenissen. Er is dood wanneer de ziel of geest gescheiden wordt van het lichaam (Joh. 19:30; Hand. 7:59; Jak. 2:26); er is de geestelijke dood (Joh. 3:1-7; 5:24-25; Rom. 6:23; Jak. 5:20); er is dood, die een eeuwige scheiding van God inhoudt (Openb. 2:11; 20:6; 14-15; 21:8). God belooft nieuw leven in deze wereld, en nieuwe, verheerlijkte, lichamen bij de opstanding van de doden (1 Kor. 15:42-57).

Het is een goed en redelijk principe dat iemand alleen iets kan doorgeven wat hij of zij zelf bezit. Persoonlijkheid, intelligentie, macht en morele aard kunnen alleen worden doorgegeven door Iemand die reeds een intelligent, krachtig en moreel hoogstaand persoon is. Jezus zei bijvoorbeeld: "Het is de Geest die leven geeft; het vlees doet geen nut; de woorden die ik tot u gesproken heb, zijn geest en leven" (Joh. 6:63). Er wordt in de Bijbel geen enkel voorbeeld genoemd van materie die de oorzaak van leven is, hoewel er wel veel voorbeelden zijn van geesten die invloed hebben op materie, van materie die tot leven komt wanneer de geest van God binnenkwam, en materiële lichamen die lijken worden wanneer de geest hen verliet (Gen. 35:18; 1 Kon. 17:17; 21, 22; Matt. 10:1,20; Hand. 2:1-4, 38; 16:16-18).

Epistemologische opvattingen

Christenen hebben tenminste drie bronnen van kennis.

De eerste is de persoonlijke kennis, namelijk kennis over henzelf, en mentale toestanden van denken, voelen, verlangen, enzovoort. God heeft ieder mens uitgerust met een set van vermogens en capaciteiten om te communiceren met Hem, de wereld om zich heen, en de medemensen. De vermogens bestaan uit de spirituele, mentale en morele aspecten van de ziel. Elk vermogen bestaat uit duizenden capaciteiten die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden en kunnen functioneren, hetzij op de manier die de Schepper bedoeld heeft, hetzij op een disfunctionele manier. Fundamentele capaciteiten, zoals gedachten, geloof, gevoel, gevoelens, emoties, verlangens, keuze en willen, zijn ook de fundamentele categorieën van de ziel. En omdat ze natuurlijke soorten entiteiten zijn, zijn ze te beschrijven en te verklaren. Onze zintuigen zijn aan ons gegeven met het oog op het verkrijgen van kennis over hoe de wereld buiten onszelf is. We zien dat iets rood is, horen dat een geluid hard is, ruiken dat iets verrot is, dus er moeten

kleuren, geluiden en geuren bestaan; ze zijn geen constructies of verbeelding van de geest, maar echte realiteiten in de wereld.

Dit houdt in dat goede kennis van menselijke wezens wordt verkregen door een goed begrip van hun spirituele ziel, en niet alleen door het begrijpen van hun lichaam of hersenen. Om het anders te zeggen: de kennis van de geestelijke ziel/geest kan niet worden gereduceerd tot kennis van het lichaam/brein en de verschillende functies of mechanismen ervan en worden vervangen door de biologie en de neurowetenschappen.

Een tweede bron van kennis is de geschapen wereld of de natuur, door theologen Gods algemene openbaring genoemd (Ps.19:1-3; Rom. 1:19-20; 2: 14-15; Ef. 2:10). Deze wereld wordt bestudeerd door de methoden van de wetenschap.

Er is ook een derde bron van kennis, en dat is Gods bijzondere openbaring, namelijk onze Bijbel (Spr. 30:5-6; Matt. 22:29, Joh. 17:17; 1 Thess. 2:13; 2 Tim. 3:16; 2 Petr. 1:19-21; 3:15-16; Jud. 3). Twee punten moeten worden benadrukt.

Allereerst is er een duidelijk verschil tussen enerzijds "wetenschap waarmee vermeende feiten door de mens verklaard kunnen worden, en anderzijds de Schrift als zekere feiten over God die door God zijn gegeven en verklaard" (Mayhue 2008, blz. 109). Wat Richard Mayhue zei in deze geciteerde passage, zei hij elders wat anders: "Openbaring omvat niet wat de mens zelf heeft ontdekt, maar is dat wat God laat zien wat de mens anders niet zelf kon vinden. Algemene openbaring in de natuur, zoals gedefinieerd door bijzondere openbaring, onthult het bestaan van God, de glorie van God, de kracht en de intelligentie van God, de goedheid van God, en de in zonde (kwaad) gevallen mensheid" (Mayhue 2008, blz. 119). Met andere woorden, bijzondere openbaring (de Bijbel) waarmerkt wat de mens ontdekt in en door algemene openbaring; de natuur is dus niet "het 67ste boek van de Bijbel" (Mayhue 2008, blz. 105-129). Het tweede punt is dat voorstanders van het jonge-aarde creationisme de Schrift aanvaarden als hun hoogste bron van kennis en absolute autoriteit in alle zaken waarover zij spreekt.

Ethische opvattingen

Er is kwaad (de dood, pijn en frustratie) in de wereld. Dood, pijn en frustratie kwamen in de wereld als gevolg van de opstand van Adam tegen God (Gen. 3;4:8; 6:5; 8:21; Pred. 7:29; 9:3; Marc. 7:21-23; Rom. 5:12,14,17,21; 8:20-22). Het resultaat is een radicale wanverhouding tussen enerzijds wat de wereld en alles wat erin is, en anderzijds hoe het oorspronkelijk bedoeld of ontworpen was. Corruptie en disfunctie zijn de harde realiteit van de wereld waarin we leven.

Een deel van de aard van de mens wordt gevormd door zijn morele vermogens (Rom. 2:14-15), die God in de mens legde toen Hij hem schiep (Pred. 7:29). Ethische voorschriften en moraal zijn daarom geworteld in de natuur van God (1 Petr. 1:14-16), en wat God voor de mens nodig vond, is wat Hij zelf was en is. Er is geen beter bewijs hiervoor dan het bevel: "Wees heilig, want Ik ben heilig" (Lev. 11:44; 1 Petr. 1:16).

Slotopmerkingen

In de hierboven beschreven visie komt de grootheid en glorie van God duidelijk naar

voren. Dit is voor de mens(elijke geest) belangrijker en gezonder/gezondmakender dan menselijk gefilosofeer over wie of wat God zou kunnen zijn. Dat soort filosoferen geeft uiteindelijk alleen maar misleiding, en geestelijke verwarring en duisternis.

Wetenschap kan uiteraard zeer nuttig zijn. God heeft de mens een verstand gegeven, waarmee hij de wetmatigheden in de schepping kan proberen te ontdekken en te begrijpen en met de verkregen kennis tot zegen kan zijn. Maar wetenschap kan zich niet bezighouden met het bovennatuurlijke omdat het niet waarneembaar is, maar wat wij alleen maar door geloof kunnen leren kennen. Dat geloof is niet strijdig met de wetenschap, maar gaat erboven uit. Met andere woorden: het geloof gaat niet tegen het verstand in, maar gaat ons verstand te boven.

Wat God in de Bijbel weergeeft, is goddelijke openbaring door de Heilige Geest, die mensen heeft geïnspireerd tot het schrijven van de Bijbel. Deze goddelijke openbaring gaat uit boven wetenschap van mensen. In essentie is de Bijbel een geestelijk boek. Het beoogt niet een natuurwetenschappelijke verklaring te geven van hoe God de schepping heeft gemaakt, maar het gaat over het gegeven dat de mens in zonde is gevallen en een

Verlosser nodig heeft. Die Verlosser om mensen te redden van de eeuwige dood is in de volheid des tijds gekomen (Gal. 4:4), namelijk Jezus Christus, Gods Zoon, die Zijn zondeloos leven gaf en met een verheerlijkt lichaam opstond uit de dood. God vraagt geloof en vertrouwen in Hem en in Jezus. We hoeven niet alles te weten en te proberen met filosofie Gods geheimen te ontsluiten. Alleen door geloofsgeenschap met God door de Heilige Geest kan en zal God openbaren wat Hij voor ons nodig acht.

© Callie Joubert.

© Vertaling en bewerking: Piet Guijt.

Literatuur:

- Mayhue, R. L. 2008. Is nature the 67th book of the Bible? In Coming to grips with Genesis. Biblical authority and the age of the earth, ed. T. Mortenson and T. H. Ury, pp. 105–129. Green Forest, Arkansas: Master Books.

Jongeren... maar weerbaar!

De jongere van vandaag heeft het er maar druk mee: al die zaken die zijn aandacht opeisen. Vrienden, nieuwtjes, spelletjes, je kunt er aardig je tijd mee vullen. Maar de jongere houdt zich ook bezig met het management van zijn zelfbeeld en van de verwachtingen die anderen van hem hebben. En ondertussen wordt van hem ook nog eens verwacht dat hij z'n best doet op school...

In de kakofonie van geluiden en invloeden wordt van jongeren verwacht dat ze op een gezonde manier opgroeien in de richting van volwassenheid. Maar hoe leren zij om gezonde keuzes te maken? En wat is daar allemaal voor nodig? Welke factoren dragen eraan bij dat jongeren hun (psychische en sociale) weerbaarheid vergroten, zodat zij het leven op een goede, gezonde wijze aankunnen? We geven eerst aan wat we onder weerbaarheid verstaan.

Weerbaarheid¹

Weerbaarheid betekent 'in staat zijn tegenstand te bieden' (Van Dale, 2015). Maar waaraan precies moet dan tegenstand geboden worden? Eén definitie verwoordt 'weerbaarheid' als volgt: "Nee kunnen zeggen tegen ongewenste (groeps)druk en/of verleidingen die aanzetten of uitnodigen tot ongezond of riskant gedrag" (Wijga & van den Berg, 2013). Het is deze definitie die ook het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) hanteert, waarbij dit instituut 'ongezond of riskant gedrag' met name betreft op roken, alcoholgebruik, drugsgebruik, overmatig snacken en snoepen, te weinig bewegen en onveilig vrijen. Nog een andere definitie van weerbaarheid is de volgende: "Weerbaarheid verwijst naar de capaciteit om adaptief coping-gedrag te vertonen in een (negatief psychologisch) stressvolle situatie" (M.D. Boelhouwer, 2013). Anders geformuleerd, er is sprake van een negatieve druk, maar een weerbare persoon weet daar op een gezonde manier mee om te gaan.²

Wat zijn nu kenmerkende aspecten van weerbaarheid? In de literatuur wordt vaak op een aantal specifieke eigenschappen

gewezen: het beschikken over zelfvertrouwen, verbaal kunnen opkomen voor jezelf, gevoel (her)kennen en verwoorden, je kunnen inleven, conflicten kunnen oplossen, groepsdruk weerstaan, hulp durven vragen en geven, bedreigende situaties kunnen beoordelen (Van der Vegt, et al.,

2001). Volgens Boelhouwer (2013) gaat het bij weerbaarheid zowel om het om kunnen gaan met stressvolle situaties als het zichzelf op een pro-sociale manier opstellen tegenover anderen. Iemand die weerbaar is houdt rekening met de ander, is empathisch en respecteert de grenzen

ak ze

Wat zijn nu kenmerkende aspecten van weerbaarheid?

van de ander. Weerbaarheid heeft betrekking op de relaties tussen mensen en is in principe iets dat aangeleerd kan worden. Sommige mensen hebben het van nature, maar waar dat niet het geval is, kan dat – zeker ook bij jongeren – getraind worden. Er zijn specifieke programma's die op scholen worden uitgevoerd en die vergroting van de weerbaarheid als doel hebben.

Boelhouwer (2013) onderscheidt bij weerbaarheid vier competenties: de fysieke competentie is het vermogen om je lichamelijk te weren in onveilige situaties; de emotionele competentie is het vermogen om de gevoelens van jezelf en die van anderen aan te voelen en te verwoorden; de cognitieve competentie betreft de kennis van waar het bij weerbaarheid omgaat; en bij de sociale competentie gaat het om het kunnen luisteren naar anderen, in staat zijn hulp te vragen en te bieden en je eigen grenzen kunnen aangeven. Kortom, het gaat bij deze laatste competentie om sociale vaardigheden.³

Het belang van weerbaarheid

Weerbaarheid is voor elk mens van belang, maar zeker – en misschien wel in de allereerste plaats – ook voor kinderen en jongeren. Immers, het is onvermijdelijk dat er (soms) in het leven van een mens

omstandigheden zijn en gebeurtenissen plaatsvinden die lastig zijn. Hoe jonger je leert om op een gezonde manier met dit soort moeilijke omstandigheden c.q. gebeurtenissen om te gaan, hoe beter dat is. De een is daar beter in dan de ander. De mate van weerbaarheid werd onderzocht door Herman-Stahl en Peters (1996, geciteerd in Dumont & Provost, 1999). In hun onderzoek onder adolescenten keken ze naar twee aspecten: A. de mate van depressieve symptomen en B. de frequentie van negatieve levensgebeurtenissen. Op basis daarvan konden adolescenten in vier groepen ingedeeld worden: 1. de groep adolescenten bij wie A en B laag scoren (de 'goed aangepaste' adolescenten); 2. de groep adolescenten die laag scoort op A maar hoog op B (de 'veerkrachtige' adolescenten); 3. de groep adolescenten die hoog scoort op A én op B (de 'kwetsbare' adolescenten); 4. de groep adolescenten die hoog scoort op A maar laag op B (de 'onaangepaste' adolescenten). De eerste twee groepen zijn weerbaar, de laatste twee groepen niet of in ieder geval veel minder.

Weerbaarheid is verbonden met gezonde relaties, gezond gedrag en hogere

zelfwaardering. Bij de eerste groep was er vaker sprake van een positieve relatie met ouders en met leeftijdsgenoten. Ze waren beter in staat om op een goede manier met problemen om te gaan ('active coping'). Hetzelfde geldt voor de tweede groep. De laatste twee groepen slaagden daarin niet of onvoldoende. Zelfwaardering blijkt verbonden te zijn met het maken van verantwoorde keuzes. Daarentegen blijkt een laag zelfbeeld samen te hangen met problematische relaties en problematisch gedrag, bijvoorbeeld geweld, vroege seksuele activiteit, druggebruik of andere risicovolle gedragingen. Een gezonde zelfwaardering blijkt volgens onderzoek juist samen te hangen met goede, gezonde keuzes op het gebied van bijvoorbeeld seksualiteit en het gebruik van middelen. Met een gezonde zelfwaardering is een van de beschermende factoren genoemd. Volgens het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) gaat positieve zelfwaardering gepaard met zelfvertrouwen, zelfkennis, zelfreflectie en zelfbeheersing, allemaal zaken die iemand helpen om de juiste richting in het leven te blijven gaan.

Weerbaarheid versterken

De weerbaarheid van jongeren versterken staat feitelijk gelijk aan het versterken van de beschermende factoren en het

zoveel mogelijk minimaliseren van de risicofactoren. Immers, de risicofactoren verkleinen of onderdrukken de weerbaarheid, beschermende factoren daarentegen koesteren de weerbaarheid en maken de groei ervan juist mogelijk. Beide soorten factoren hebben vaak betrekking op dezelfde verschijnselen. Bijvoorbeeld: het aanwezig zijn van een hechte ouder-kindrelatie is een beschermende factor, maar het ontbreken van deze hechting is een risicofactor.

Volgens verschillende onderzoeken (Stevenson en Zimmerman, 2005; Smith en Carlson, 1997) zijn er enkele beschermende factoren die consistent verbonden zijn met vergroting van de weerbaarheid: 1. zelfvertrouwen; 2. zelfwerkzaamheid; 3. sociale vaardigheden; 4. ondersteuning door het gezin. Deze beschermende factoren, die elkaar ook gedeeltelijk overlappen, worden hieronder nog wat nader toelicht.

1. Zelfvertrouwen

Zelfvertrouwen en weerbaarheid hangen onlosmakelijk met elkaar samen. Door zelfvertrouwen groeit de weerbaarheid, en door goede weerbaarheid groeit het zelfvertrouwen. Het zelfvertrouwen, en daarmee de weerbaarheid, kan vergroot worden doordat familie, vrienden en leraren daar actief aan bijdragen. De jongere die zelfvertrouwen heeft, kan gemakkelijker 'nee' zeggen tegen zaken die hem (uiteindelijk) zullen benadelen. En hoe groter dat zelfvertrouwen, hoe groter het besef dat je in staat bent om gezonde keuzes te maken, hoe positiever het zelfbeeld, hoe beter de jongere in staat is verkeerde zaken links te laten liggen.

Volgens onderzoek blijkt het zelfvertrouwen bij kinderen gerelateerd te zijn aan een aantal zaken: het zelfvertrouwen van ouders, het vertrouwen dat de kinderen hebben in de ouders, de mate waarin vaardigheden ontwikkeld zijn, het hebben van positieve relaties met leeftijdsgenoten en dat wanneer de jongere een fout maakt, er ondersteuning en begrip vanuit anderen is. Maar cruciaal zijn de ouders. Vooral zij zijn het die het kind kunnen helpen om een gezond zelfvertrouwen te ontwikkelen. En als ouders zich daar nog onbekwaam in voelen, dan zijn er zogenaamde psycho-educatieve strategieën om hen daarbij te helpen.

2. Zelfwerkzaamheid

Zelfwerkzaamheid (Engels: self-efficacy) betreft de persoonlijke overtuiging van het eigen kunnen, het besef dat je capabel bent om een bepaalde handeling uit te voeren (Bandura, 1997, geciteerd in Ajzen, 2005). De zelfwerkzaamheid komt bij jongeren bijvoorbeeld tot uitdrukking in het behalen van goede schoolresultaten. Die zorgen voor vergroting van het zelfvertrouwen en van de overtuiging van het eigen kunnen. Uit onderzoek blijkt dat zeker op te gaan voor meisjes. Hogere schoolresultaten zijn verbonden met minder risicogedrag (Wheeler, 2010).

3. Sociale vaardigheden

Sociale vaardigheden zijn die aangeleerde vaardigheden (door opvoeding en onderwijs) waardoor iemand goed met andere mensen kan omgaan. Goede sociale vaardigheden blijken samen te hangen met een grotere mate van weerbaarheid. Het hebben van positieve relaties met anderen (familie, vrienden, leeftijdsgeno-

ten) blijkt de weerbaarheid te versterken. Positieve relaties zijn ondersteunend aan het kunnen maken van gezonde keuzes. Ook hier blijkt de rol van de ouders van groot belang.

4. Ondersteuning door het gezin

Het gezin is de sociale omgeving waarbinnen de jongere geholpen kan worden om op een gezonde manier met zijn of haar leven om te gaan. Een van de manieren waarop dat kan, is door het stellen van regels. Bij ouders die strenge regels stellen ten aanzien van roken en drinken – en dat ook met steekhoudende argumenten kunnen onderbouwen – blijken de kinderen minder vaak met middelen te experimenteren. Uit onderzoek (Nowlin en Colder, 2007) blijkt bijvoorbeeld dat hoe beter

Het is vooral aan ouders en aan scholen om de weerbaarheid van hun kinderen/leerlingen te vergroten. En gelukkig zijn er goede weerbaarheidsprogramma's die hen – maar vooral de jongeren! – daarbij van dienst kunnen zijn.

Frans Koopmans is werkzaam bij Family Care in Houten en bij De Hoop ggz in Dordrecht

Noten

1 Voor de inhoud van de volgende paragrafen heb ik dankbaar en met toestemming gebruik gemaakt van het derde hoofdstuk uit het onderzoeksverslag *Weerbaarheid in LEV! Welke factoren uit het weerbaarheidsprogramma LEV! dragen bij aan de vergroting*

van weerbaarheid bij jongeren van elf tot en met dertien jaar van de hand van Janine van den Bor-Fieten en An-negré Langelier (CHE 2015).

- 2 In de Engelstalige literatuur wordt voor 'weerbaarheid' het woord *resilience* gebruikt. Dat betekent niet alleen weerbaarheid, maar ook veerkracht. Het verschil tussen deze twee termen is feitelijk klein, beide termen benadrukken het maken van goede, gezonde keuzen. Veerkracht kan gedefinieerd worden als 'op-gewassen zijn tegen of om kunnen gaan met tegenslagen en moeilijke omstandigheden, zoals, in de context van gezondheid, ziekte en beperkingen' (Wijga & van den Berg, 2013). Iemand die veerkracht heeft, kan ondanks moeilijke omstandigheden, toch een normale ontwikkeling doormaken. Bij weerbaarheid gaat het meer om het vermogen om 'nee' te zeggen.
- 3 Weerbaarheid is niet hetzelfde als assertiviteit. Assertiviteit betreft het vermogen om voor jezelf op te komen. Het vooronderstelt een gelijkwaardige positie en een bereidheid tot wederzijds respect. Bij weerbaarheid ontbreekt deze basis (Cautaert, Dupont & Ideler, 2001).

de kwaliteit van de relatie tussen ouder en kind is, des te minder vaak een kind begon met het roken van sigaretten, of in zijn sigarettengebruik overstapte van experimenteren naar vast gebruik.

Als een van bovengenoemde factoren ontbreekt, vormt dat een risicofactor: een gebrek aan zelfvertrouwen, weinig besef tot iets in staat te zijn, gebrekkige sociale vaardigheden en een niet ondersteunend thuismilieu zijn evenzevele factoren die de kans op het maken van verkeerde keuzes door jongeren vergroten. Maar ook dan geldt dat risicofactoren niet automatisch leiden tot verkeerd gedrag, net zomin als beschermende factoren automatisch vrijwaren van dat gedrag.

Nieuwsbericht

Gezocht: chatcoach (m/v)

Chris ziet een grote groei in het werk. Het is mooi dat de kinderen en jongeren ons weten te vinden. We werken met kanjers van vrijwilligers die, vanuit huis, graag naar kinderen en jongeren in de knel luisteren. Tegelijkertijd is er ook nood: door de groei van het werk zijn we dringend op zoek naar nieuwe chatcoaches zodat we jonge mensen kunnen blijven helpen. Meer info? www.chris.nl.

Over stichting family care

Stichting Family Care bundelt het werk van de voormalige stichtingen Chris en Voor-kom!. Family Care heeft als doel om mensen te helpen bij het maken van de juiste keuzes. De stichting telt ongeveer 25 fte's en ruim 350 vrijwilligers. Family Care is voor haar werk grotendeels afhankelijk van subsidies.

Chris, wat er ook is! | www.chris.nl

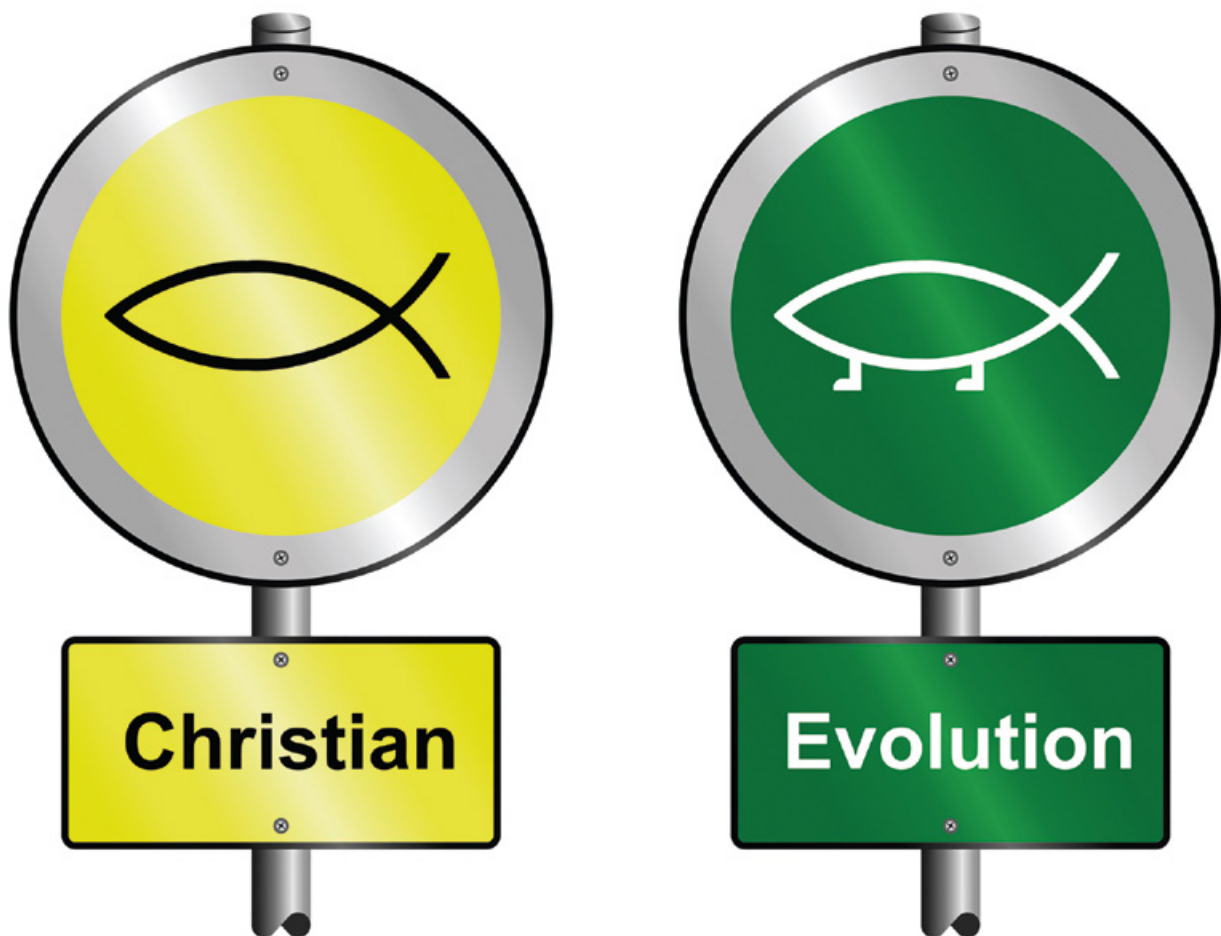
Chris biedt kinderen en jongeren een luisterend oor via haar chat en e-coaching. Chris is er voor bemoediging en advies voor jonge mensen, maar ook voor hun opvoeders, jeugdwerkers en professionals.

Voorkom! – preventieve voorlichting | www.voorkom.nl

Voorkom! wil kinderen en tieners helpen bij het maken van gezonde keuzes. Dit doet zij onder meer door preventieles-sen over alcohol, drugs, roken, gokken en internet. Jaarlijks bereikt zij hiermee tienduizenden leerlingen.

10 Gevaren van evolutie

De atheïstische formule voor evolutie is: Evolutie = materie + evolutionistische factoren (kans en noodzaak + mutatie + selectie + isolatie + dood) + héle lange tijdperioden.

In de theïstische formule is God toegevoegd:
Theïstische evolutie = materie + evolutionistische factoren (kans en noodzaak + mutatie + selectie + isolatie + dood) + héle lange tijdperioden + God.

In dit systeem is God niet de almachtige Heer van alle dingen, Wiens Woord serieus moet worden genomen door alle mensen. Maar Hij is geïntegreerd in de

evolutionistische filosofie. Dit leidt tot 10 gevaren voor christenen. [1]

Gevaar Nr. 1 – Onjuiste voorstelling van Gods karakter

De Bijbel openbaart God aan ons als onze hemelse Vader, die absoluut volmaakt is (Mattheüs 5:48), heilig (Jesaja 6:3) en almachtig (Jeremia 32:17). De apostel Johannes zegt: “God is liefde”, “licht” en “leven” (1 Johannes 4:16, 1: 5, 1:1-2). Als deze God iets schept, dan wordt zijn werk als ‘zeer goed’ (Genesis 1:31) en ‘volmaakt’ (Deuteronomium 32:4) omschreven.

Theïstische evolutie geeft een onjuiste in-

terpretatie van Gods natuur, omdat ze aan de Schepper dood en gruwel toeschrijft als principes van de schepping vóór de zondeval. (Ook ‘progressief creationisme’ voorziet in miljoenen jaren van dood en gruwel vóór de zonde).

Gevaar Nr. 2 – God wordt een ‘god van de hiaten’

De Bijbel zegt dat God de volstreekte Oorzaak is van alle dingen. Wij hebben “maar één God, de Vader, uit Wie alle dingen zijn ... en maar één Heere, Jezus Christus, door Wie alle dingen zijn, en wij door Hem” (1 Korintiërs 8:6).

Maar in theïstische evolutie is de enige

theïstische

werkrumte die God wordt toegewezen slechts dat gedeelte van de natuur dat de evolutietheorie niet kan verklaren met de middelen die ze heeft. Op deze manier wordt God gereduceerd tot een 'god van de hiaten' voor die fenomenen waarover men twijfelt. Dit leidt tot de filosofie: "God is niet absoluut, Hijzelf is geëvolueerd - Hij is evolutie". [2]

Gevaar Nr. 3 – Ontkenning van de voornaamste Bijbelse leringen

De hele Bijbel getuigt ervan dat wij te maken hebben met een bron van waarheid die haar gezag van God betreft (2 Timoteüs 3:16), met het Oude Testament als de onmisbare 'oprit' die leidt naar het Nieuwe Testament, zoals een oprit naar een autosnelweg leidt (Johannes 5:39). Het bijbelse scheppingsverslag hoort niet beschouwd te worden als een mythe, een parabel of allegorie, maar als een historisch verslag, want:

- Biologische, astronomische en antropologische feiten worden gegeven in didactische (onderwijzende) vorm.
- In de Tien Geboden baseert God de zes werkdagen en de ene rustdag op dezelfde tijdsspanne als beschreven in het scheppingsverslag (Exodus 20: 8-11).
- In het Nieuwe Testament verwijst Jezus naar feiten van de schepping (bijv. Matteüs 19: 4-5).
- Nergens in de Bijbel zijn er enige indicaties dat het scheppingsverslag enigszins anders moet begrepen worden dan als een feitelijk verslag.

De doctrine van theïstische evolutie ondermijnt deze fundamentele manier van Bijbelinterpretatie, zoals door Jezus, de profeten en de apostelen werd voorgestaan. Het verslag van de gebeurtenissen in de Bijbel wordt gereduceerd tot mythische verbeelding, en het begrip van de bijbelse boodschap, als zijnde waar in woord en betekenis, gaat verloren.

Gevaar Nr. 4 – De weg naar het vinden van God gaat verloren

De Bijbel beschrijft de mens als helemaal verstrikt in de zonde na Adams val (Romeinen 7:15-19). Alleen die personen die zich realiseren dat zij zondig en verloren zijn, zullen een Verlosser zoeken, Die 'kwam om het verlorene te redden' (Lucas 19:10). Maar de evolutietheorie weet van geen

zonde in bijbelse zin, namelijk van het doel missen met betrekking tot God. Zonde wordt betekenisloos gemaakt, en dat is precies het tegenovergestelde van wat de Heilige Geest doet: Hij overtuigt mensen van zonde en zondig zijn. Als de zonde wordt gezien als een onschuldige evolutionaire factor, dan is men de sleutel om God te vinden verloren, en dat wordt niet opgelost door 'God' toe te voegen aan het evolutionaire scenario.

Gevaar Nr. 5 – De leer van Gods vleeswording wordt ondermijnd

De vleeswording van God door Zijn Zoon Jezus Christus is een van de fundamentele leringen van de Bijbel. De Bijbel stelt: "En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond" (Johannes 1:14), "Jezus, Christus ... door de gestalte van een dienstknecht aan te nemen en de mensen gelijk te worden" (Filippenzen 2:5-7).

Evolutie ondermijnt deze basis van redding. Evolutionist Hoimar von Ditfurth bespreekt de onverenigbaarheid van Jezus' vleeswording met het evolutionistische gedachtegoed: "De beschouwing van evolutie dwingt ons onvermijdelijk tot een kritische herziening ... van christelijke

formuleringen. Dit geldt duidelijk voor het centrale thema, de 'vleeswording' van God ...". [3]

Gevaar Nr. 6 – De Bijbelse basis van Jezus' verlossingswerk gemythologiseerd

De Bijbel leert dat de zondeval van de eerste mens een ware gebeurtenis was en dat dit de zonde in de wereld tot direct gevolg heeft: "Door één mens is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood, en zo is de dood voor ieder mens gekomen, want ieder mens heeft gezondigd". (Romeinen 5:12).

Theïstische evolutie erkent Adam niet als de eerste mens, noch dat hij direct geschapen werd "uit het stof der aarde" (Genesis 2:17). De meeste theïstische evolutionisten zien het scheppingsverslag eerder als een mythisch verhaal, zij het dan met een bepaalde geestelijke betekenis. Maar de zondaar Adam en de Redder Jezus Christus worden in de Bijbel met elkaar verbonden: Romeinen 5: 16-18. Dus elke zienswijze die Adam en zijn directe schepping enigszins mythologiseert die ondermijnt de bijbelse grondslag van Jezus' werk van de verlossing.

Gevaar Nr. 7 – Verlies van Bijbelse chronologie

De Bijbel voorziet ons van een tijdsschaal voor de geschiedenis en die is nodig voor een goed begrip van de Bijbel. Deze tijdsschaal houdt in:

- De tijdsschaal kan niet onbepaald worden uitgetrokken in het verleden, noch in de toekomst. Er is een goed gedefinieerd begin in Genesis 1:1, evenals een moment waarop de fysieke tijd zal eindigen (Matteüs 24:14).
- De totale duur van de schepping was 6 dagen (Exodus 20:11).
- De leeftijd van het heelal kan worden geschat op basis van de genealogieën in de Bijbel (let er op dat deze berekeningen niet exact zijn). Het gaat hier om verscheidene duizenden jaren, maar niet miljarden jaren.

- Galaten 4:4 wijst op de meest bijzondere gebeurtenis in de menselijke geschiedenis: “Maar toen de tijd gekomen was, zond God Zijn Zoon, geboren uit een vrouw en onderworpen aan de wet, maar gezonden om ons vrij te kopen van de wet, opdat wij zijn kinderen zouden worden”. Dit gebeurde ongeveer 2000 jaar geleden.
- De wederkomst van Christus, in kracht en heerlijkheid, is de belangrijkste toekomstige gebeurtenis.

Aanhangers van de theïstische evolutieleer (en ook die van progressieve schepping) veronachtzamen de in de Bijbel gegeven tijdsaanduidingen, ten voordele van evolutionistische tijdsschalen met hun miljarden jaren in zowel verleden als toekomst (waarvoor geen overtuigende

natuurkundige bewijzen bestaan). Dit kan leiden tot twee dwalingen:

1. Niet alle gegevens van de Bijbel moeten serieus genomen worden.
2. De waakzaamheid aangaande de tweede komst van Christus kan verloren gaan.

Gevaar Nr. 8 – Verlies van het Scheppingsbegrip

Er worden enkele essentiële begrippen geleerd in de Bijbel. Deze houden in:

- God schiep materie zonder het gebruik van enige beschikbaar materie.
- God schiep de aarde eerst, en op de vierde dag de maan, het zonnestelsel, ons eigen melkwegstelsel, en alle andere sterrenstelsels. Deze volgorde is in strijd met alle ideeën over ‘kosmische evolutie’, zoals de ‘big bang’ kosmologie (de oerknaltheorie).

Theïstische evolutie negeert al deze bijbelse scheppingsprincipes en vervangt ze door evolutionistische noties, waarbij Gods almachtige scheppingsdaden worden ontkend.

Gevaar Nr. 9 – Onjuiste voorstelling van de realiteit

De Bijbel draagt het zegel van waarheid, en al zijn verklaringen zijn gezaghebbend - of ze nu handelen over vragen van geloof en redding, dagelijks leven, of zaken van wetenschappelijk belang.

Evolutionisten vegen dit alles van tafel. Zo zegt bijv. Richard Dawkins: “Bijna alle volken hebben hun eigen scheppingsmythe, en het verhaal in Genesis is toevallig datgene dat door een bijzondere stam van herdiers in het Midden-Oosten werd geadopteerd. Het heeft geen hogere speciale status dan het geloof van een West Afrikaanse stam die gelooft dat de aarde door de uitwerpselen van mieren gemaakt was”. [4]

Als de evolutietheorie onjuist is, dan hebben talrijke wetenschappen een vals getuigenis omarmd. Waar ook deze wetenschappen overeenkomen met de evolutionistische zienswijze, geven zij een valse voorstelling van de realiteit. Hoeveel meer dan een theologie die van de Bijbel afwijkt en met de evolutietheorie in zee gaat!

Gevaar Nr. 10 – Het doel missen

In geen ander historisch boek vinden wij zoveel en zulke waardevolle uitspraken over het doel van de mens als in de Bijbel. Bijvoorbeeld:

1. De mens is Gods doel in de Schepping (Genesis 1:27-28).
2. De mens is het doel van God in het verlossingsplan (Jesaja 53:5).
3. De mens is het doel van de zending

- van Gods zoon (1 Johannes 4:9).
4. Wij zijn het doel van Gods erfenis (Titus 3:7).
  5. De hemel is onze bestemming (1 Petrus 1:4).

Originele Engelse tekst op: http://www.answersingenesis.org/creation/v17/i4/theistic_evolution.asp © Answers In Genesis

Met toestemming overgenomen van mediagroep in Genesis *Schepping of Evolutie?* http://www.scheppingofevolutie.nl/index.php?url=art_10_gevaren.htm

De gedachte aan een doelstelling klinkt de evolutionist als een vloek in de oren. "Evolutionistische aanpassingen volgen nooit een doelgericht programma, zij kunnen dus niet worden geacht schepingsdoelgericht te zijn". [5] Dus, een geloofssysteem zoals theïstische evolutie, dat een huwelijk is van doelgerichtheid met niet-doelgerichtheid, is een contradictio in terminis.

Conclusie

De doctrines van schepping en evolutie liggen zo ver uit elkaar, dat verzoening absoluut onmogelijk is. Theïstische evolutionisten proberen de twee doctrines te integreren, maar een dergelijke integratie reduceert de boodschap van de Bijbel tot iets onbeduidends. De conclusie is onvermijdelijk: er is voor theïstische evolutie geen ondersteuning vanuit de Bijbel.

door Werner Gitt in *Creation 17(4)*
vertaling AH, Werkgroep In Genesis

Referenties en aantekeningen

- [1] Dit artikel is afkomstig van hoofdstuk 8 'De consequenties van Theïstische Evolutie', van Prof. Dr. Werner Gitts boek, *Did God use Evolution?*, Christliche Literatur-Verbreitung e.V., Postfach 11 01 35 . 33661, Bielefeld, Germany.
- [2] E. Jantsch, *Die Selbstorganisation des Universums*, Munchen, 1979, p. 412.
- [3] Hoimar von Ditfurth, *Wir sind nicht nur von dieser Welt*, Munchen, 1984, pp. 21-22.
- [4] Richard Dawkins, *The Blind Watchmaker*, Penguin Books, London, 1986, p. 316.
- [5] H. Penzlin, *Das Teleologie-Problem in der Biologie*, *Biologische Rundschau*, 25 (1987), S.7-26, p. 19.

Wat houdt Theïstische Evolutie in?

De volgende evolutionistische aannamen zijn over het algemeen toepasbaar op de theïstische evolutie:

- Het onderliggende principe, evolutie, wordt vanzelfsprekend geacht.
- Men gelooft dat evolutie een universeel principe is.
- Voor zover het de wetenschappelijke wetten betreft, is er geen verschil tussen de oorsprong van de aarde en al het leven en zijn daaropvolgende ontwikkeling (het principe van uniformiteit).
- Evolutie vertrouwt op processen die toename van organisatie toelaten, van het eenvoudige tot het complexe, van niet-leven tot leven, en van lagere naar hogere vormen van leven.
- De stuwende krachten van evolutie zijn mutatie, selectie, isolatie, en vermenigvuldiging. Toeval en noodzaak, lange tijdperken, ecologische veranderingen, en dood zijn additionele, onmisbare factoren.
- De tijdslijn wordt zo uitgetrokken dat ieder zoveel tijd kan krijgen als hij/zij nodig vindt voor het proces van evolutie.
- Het heden is de sleutel tot het verleden.
- Er was een langzame, geleidelijke overgang van niet-leven naar leven.
- Evolutie zal blijven voortduren tot in de verre toekomst.

Behalve deze evolutionaire veronderstellingen zijn er nog drie principes van toepassing op het theïstisch-evolutionaire geloof:

1. God gebruikte evolutie als middel tot scheppen.
2. De Bijbel bevat geen bruikbare of relevante ideeën die in de hedendaagse oorsprongwetenschap toegepast kunnen worden.
3. Evolutionistische verklaringen hebben prioriteit over bijbelse verklaringen. De Bijbel moet geherinterpreteerd worden waar en wanneer het de hedendaagse evolutionaire wereldbeschouwing tegenspreekt.

Dit gedeelte is overgenomen van Werner Gitts boek: Heeft God de evolutie gebruikt?, blz. 13-16, 24.

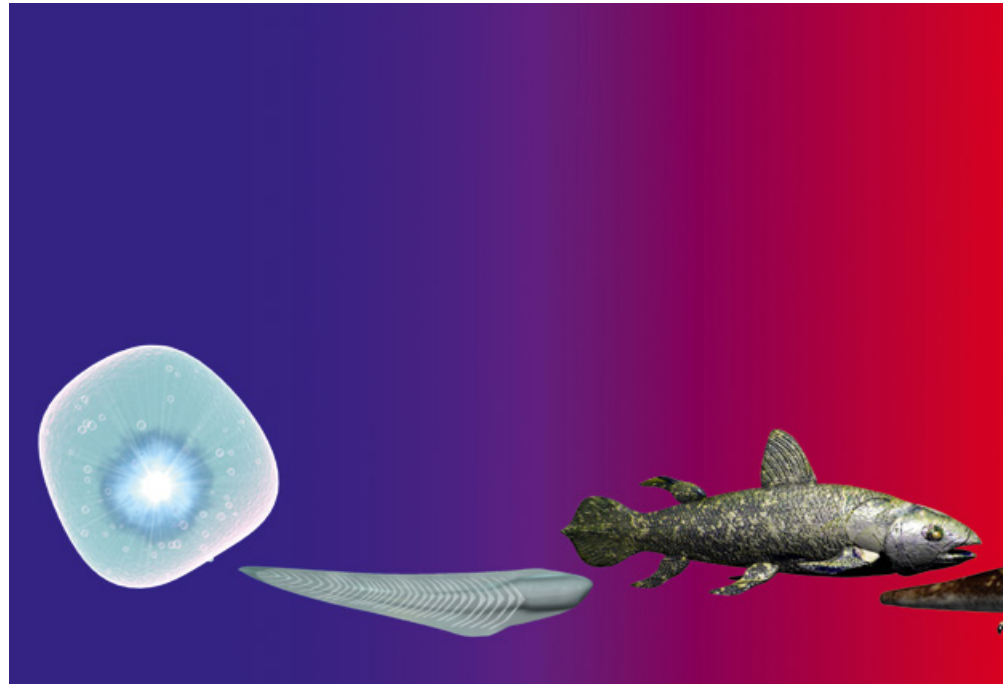
Theïstische evolutie een onsamenhangende en inco

Inleiding

In de afgelopen jaren is er een vloedgolf aan literatuur gekomen waarin theïstische evolutionisten drie overtuigingen over de kern van hun wereldbeeld beschrijven, verklaren en verdedigen. De eerste opvatting is dat, hoewel het leven door middel van een evolutionair proces over miljarden en miljoenen jaren is ontstaan uit niet-leven en mensen uit aapachtige wezens (zogenaamde hominiden), God in en door het proces werkte en werkt. De tweede opvatting is dat de evolutionaire ontstaansgeschiedenis niet alleen wetenschappelijk aantoonbaar, maar ook verenigbaar is met het bijbelse scheppingsverhaal. En ten derde, aanhangers van de wereldbeschouwing van het theïstisch evolutionisme geloven dat het “volkomen plausibel, intellectueel bevredigend, en logisch consistent is”.

Mijn doel is om de volgende stelling te verdedigen: christenen die het theïstisch evolutionisme aanhangen beseffen niet dat het theïstisch evolutionistisch wereldbeeld onsamenhangend is en niet in overeenstemming met de Schrift, dit in tegenstelling tot wat zij geloven. Om dat aan te tonen, zal ik eerst een aantal inleidende opmerkingen maken over wereldbeschouwingen en de manier hoe men ze kan beoordelen. Maar vooraf eerst enkele opmerkingen.

Het is een misvatting te denken dat de schepping vs evolutie -controverse een ‘strijd’ is tussen ‘wetenschap’ en ‘religie’, zoals het zo vaak wordt voorgesteld door theïstische evolutionisten. Ook is het niet zo dat christenen het vermogen missen

om de evolutionaire ontstaansgeschiedenis en/of de Schrift te begrijpen, wat overigens de impliciete boodschap is van theïstische evolutionisten richting aanhangers van het jonge aarde creationisme. Volgens dr. Francis Collins (een wereldberoemde geneticus en oprichter van The BioLogos Foundation, en de voormalige vice-president van BioLogos) en dr. Karl Giberson (professor in de natuurkunde aan het Eastern Nazarene College in Quincy in de USA) beschrijft “evolutie, goed begrepen, het best Gods scheppingswerk”. Evolutie, dat wil zeggen: “het grote verhaal van de creatieve wereld die God tot stand gebracht heeft”, vormt wat zij ‘de BioLogos-wereldbeschouwing’ noemen

(Giberson en Collins 2011, blz. 37).

Het is niet moeilijk om te zien dat de ‘strijd’ tussen (jonge aarde) creationisme en theïstisch evolutionisme een controverse is die de onfeilbaarheid en het gezag van de Schrift en de aard en het karakter van de Schepper raakt. Onderzoek zal aantonen dat aanhangers van theïstische evolutie niet serieus genomen moeten worden wanneer ze ons vertellen dat zij zich inzetten voor de waarheid van de Schrift.

Wereldbeschouwingen: een vergelijking

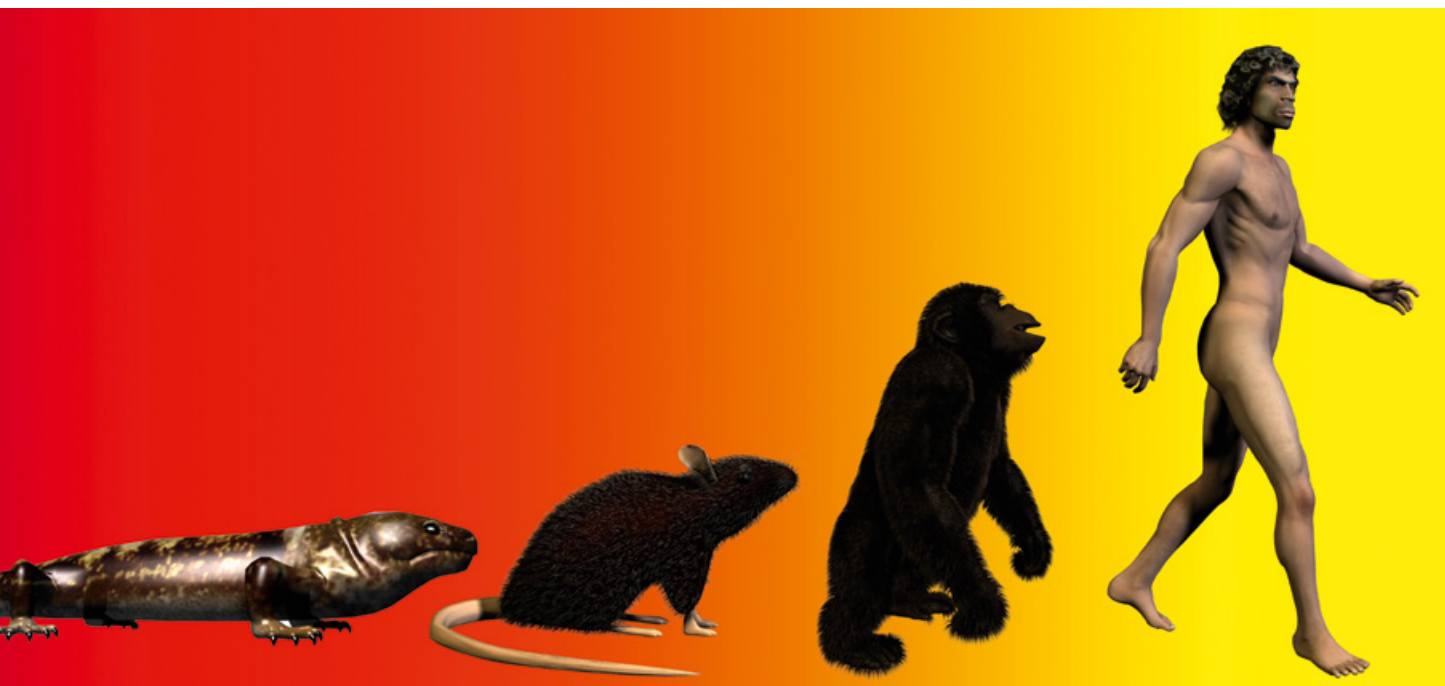
In dit artikel wordt een ‘wereldbeschouwing’ opgevat als “een volledig en geïntegreerd begrip van en visie op de werkelijkheid in al zijn aspecten”.

- Ten eerste moet een wereldbeschouwing nauwkeurig overeenstemmen met de entiteiten binnen de beschrijving, verklaring en visie. Met andere woorden, het moet goed in overeenstemming zijn met de werkelijkheid.
- Ten tweede is het van belang een goed begrip te hebben van wat (een) geloof is. Een geloof is allereerst dat wat iemand over de werkelijkheid aanneemt. En omdat een geloof gaat over verschijnselen in de wereld, is

utie: nsistente wereldbeschouwing?

- een geloof waar of onwaar. Anders gezegd, de mentale inhoud van geloof is identiek aan een uitspraak of een aantal uitspraken.
- c. Het derde wat we nodig hebben om een en ander te begrijpen is het onderscheiden van categorieën. Alles wat bestaat, valt onder de één of andere categorie die aangeeft wat iets is, bijvoorbeeld, een wezen of substantie (een mens, een hond, een engel, een blad), een kwaliteit (sterk, wijs), hoeveelheid, relatie, plaats, tijd, actie, gebeurtenis, houding, en ga zo maar door. Kortom, categorieën helpen ons om dingen in de wereld te identificeren; zij helpen ons om onderscheidingen te maken; ze voorkomen dat wij het een met het ander verwarren, en ze helpen ons om zaken te beoordelen zoals ze zijn. Met andere woorden, door het denken in categorieën kunnen we de werkelijkheid begrijpen en zaken uit elkaar houden die apart moeten blijven.
- d. Tenslotte is een zeer belangrijk punt bij de beoordeling van de wereldbeelden de 'natuurlijkheid'. Elke bewezen of veronderstelde aanwezigheid van een entiteit moet 'gewoon' bij andere entiteiten van een wereldbeschouwing passen. Als het wereldbeeld bijvoor-

beeld uitgaat van het bestaan van een immateriële God, van mentale wezens, van eigenschappen (kwaliteiten of attributen) en relaties, dan zou het voor die wereldbeschouwing natuurlijk/normaal zijn als het een relevante gelijkenis met andere entiteiten in die wereldbeschouwing aangeeft. Als God een handelende Persoon is, dan zou het redelijk zijn om te denken dat mensen, die naar Zijn beeld geschapen zijn, natuurlijk op hun Schepper lijken en niet op een denkbeeldige hominide (aap-achtige wezen).

Vier kernvragen

Met dit gegeven in het achterhoofd kunnen we nu 4 kernvragen bezien waarop elke wereldbeschouwing antwoorden moet geven.

1. Wat is echt? Dit is een ontologische (ontologie = leer van het zijn) vraag over de soorten verschijnselen die bestaan, hun natuur. Andere vragen zijn: Bestaat de wereld uit slechts één soort stof, zeg materie? Bestaat God, en zo ja, wat voor soort wezen is Hij? Zijn er zulke wezens als menselijke personen, en zo ja, zijn ze louter biologische organismen, en zo niet, waarom niet?
2. Hoe zijn de wereld en het leven op aarde ontstaan? Dit is een etiologi-

- sche (leer van de oorzaak van iets) vraag, want het vraagt naar de bron of oorzaak van het universum, inclusief de aarde en het leven. De meest relevante vragen in deze categorie zijn: Zijn de wereld en het leven ontstaan uit chemicaliën in de een of andere oerpoel (dat wil zeggen: hersenloze en onbewuste processen van de natuur)? Zijn mensen na miljoenen jaren van evolutie afstammelingen van aap-achtige wezens, of zijn de wereld en het leven de producten van een intelligente Schepper/Ontwerper?
3. Hoe kunnen we dat weten? Dit is de epistemologische (epistemologie = kennisleer) vraag naar de kennisbron, bijv. wetenschap, filosofie, de Bijbel, etc..
  4. Hoe moeten we leven? Dat is de vraag over ethiek. Als mensen eenmaal hun opvattingen gevormd hebben over wat er bestaat, en hoe zij zich daartoe verhouden, is de weg is geplaveid voor de manier waarop ze denken dat ze zouden moeten leven en hoe alles, met inbegrip van de mens, moet worden behandeld. Dan zijn de opvattingen gevormd over wat goed is. De belangrijke vragen hierbij zijn: (a) is het morele besef van een mens het product van een Heilige God

die dat besef bij de schepping in de mens gelegd heeft, of is het iets dat zou kunnen zijn geëvolueerd vanuit fysieke atomen en/of iets wat we konden hebben geërfd van aapachtige voorouders? en (b) hoe ziet de wereldbeschouwing het kwaad in de wereld? De laatste vraag verwijst naar 'het probleem van het kwaad'.

Samenvattend kunnen we zeggen dat een wereldbeschouwing nauwkeurig overeen moet stemmen met de verschijnselen binnen de beschrijving, verklaring en visie.

dr Francis Collins

De centrale kenmerken van theïstische evolutie

Inleidende opmerkingen

Ook al beseft de schrijver dat sommige theïstische evolutionisten niet blij zijn met het begrip 'theïstische evolutie', zal toch deze term in dit artikel worden aangehouden. Hoewel sommige aanhangers van theïstische evolutie, zoals Giberson en Collins liever het begrip BioLogos hanteren, en anderen, zoals Denis Lamoureux liever spreken over 'evolutionaire schepping', hebben ze allemaal hun drie kernovertuigingen gemeenschappelijk met andere varianten van theïstische evolutie, zoals het emergentisme (betreft de spontane ontwikkeling van complexe organismen) en pantheïsme (opvatting dat God immanent is in de gehele schepping en dat het universum een deel van God is).

Collins stelde voor om de term theïstische evolutie te hernoemen tot 'Bios door Logos', of kortweg 'BioLogos'. Deze 'synthese' of tussenweg tussen jonge aarde creationisme en atheïstisch evolutionisme, zegt hij, wordt bereikt door een combinatie van bios - het Griekse woord voor 'leven' (het basiswoord voor biologie en biochemie), en logos - het Griekse woord voor 'woord', omdat "het Woord synoniem is met God", zoals uitgedrukt in Johannes 1:1.

Nu is het mogelijk dat de lezer zich er niet van bewust is, maar bios of leven is niet een woord voor louter biologisch

leven, hoewel de Grieken het misschien zo gezien hebben. Ik zal dat toelichten. Het woord 'nephesh', het Hebreeuwse woord dat vertaald is met 'ziel', komt 756 keer in het Oude Testament voor. Niet alleen is het woord gebruikt met betrekking tot dieren en mensen, maar ook met betrekking tot God. Dit is een belangrijk punt, omdat de aanhangers van theïstische evolutie van mening zijn dat de ziel niet iets is wat de mens onderscheidt van dieren. Welnu, als dat het geval is, dan is ook de ziel niet iets dat dieren onderscheidt van God. Als het woord ziel wordt gebruikt met betrekking tot God, verwijst het naar God als een immateriële, transcendent 'zelf', volledig in staat om te denken, te willen, te voelen, te verlangen, en ga zo maar door (Levit. 6:11,30; 1 Sam. 2:35; Job 23:13; Amos 6: 8). Omdat dit zo is, en het Woord bij God was en God was voordat de wereld tot stand kwam, wordt het moeilijk om leven te verenigen met de biologie. De reden is eenvoudig: vóór Zijn vleeswording had Jezus geen materieel lichaam, net zoals dat het geval is met de Heilige Geest van God. Jezus zei ook: "Het is de Geest die leven geeft; het vlees doet geen nut; de woorden die Ik tot u gesproken heb, zijn geest en leven" (Joh. 6:63).

Moreland en Rae vertellen ons dat 'nephesh' in de Septuaginta, de Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel, altijd is vertaald met psyche en nooit met bios. Als bios het Griekse woord voor biologische of lichamelijke gezondheid is, waarom hebben de vertalers in de Septuagint vermeden om ziel ('nephesh') te vertalen in bios? In de woorden van Moreland en Rae kan dit "het best verklaard worden door hun erkenning dat 'nephesh' verwijst naar een transcendent, onherleidbaar aspect van levende wezens die verder gaat dan louter adem of fysiek leven". De conclusie die getrokken moet worden, is dat het een vergissing zou zijn om te veronderstellen dat bios een louter biologisch of biochemisch concept is.

Het is belangrijk om te weten dat de aanhangers van theïstische evolutie/BioLogos vasthouden aan wat bekend staat als het 'wetenschappelijke wereldbeeld', dat Collins onderscheidt van wat hij noemt het 'geestelijke wereldbeeld' van de Bijbel. In feite stellen Giberson en Collins het 'geestelijke wereldbeeld' van waarden tegenover de feiten van de wetenschap. Zij betreuren daarom het feit dat "vele christenen niet ten volle kunnen waarden hoe de wetenschap ons begrip van Gods schepping verrijkt" als gevolg van "een ongelukkig misverstand dat het wetenschappelijk wereldbeeld niet te verenigen is met hun geloof dat God de wereld schiep". Hun wetenschappelijke

wereldbeeld brengt met zich mee: dat "de wereld is gemaakt van onzichtbare atomen" en dat "evolutie, goed begrepen, het best Gods scheppingswerk beschrijft". Een andere zienswijze, zeggen ze, is "onlogisch en filosofisch onzinnig". Laten we hun stelling eens onderzoeken.

Als aanhangers van theïstische evolutie zich aan hetzelfde wereldbeeld houden als pleitbezorgers van sciëntisme (de opvatting dat alleen de [natuur]wetenschappen tot waardevolle kennis over de wereld leiden), naturalisme en fysicalisme (de [absurde] opvatting dat er alleen maar fysieke verschijnselen zijn), waarom is God dan nog nodig om de oorsprong van de wereld te verklaren? Als atomen en het evolutionaire proces dienen als het antwoord op die vraag, zoals atheïsten en leden van BioLogos menen, dan is God zeker een onnodige extra geworden om de bestaande realiteit, haar aard en ontstaan te verklaren.

Pope noemt onder andere de volgende kenmerken van het evolutionaire proces:

1. Het proces is 'blind', dat wil zeggen dat het gedachteloos is, geen vooruitziende blik heeft, en dus niet kan denken en iets plannen om doelen te bereiken;

2. Het proces is puur fysiek;
3. Het proces is productief; het produceerde het menselijk gedrag en soorten gekenmerkt door toeval en kans;
4. Het proces is zeer creatief; het heeft de inherente capaciteit om “te ontwikkelen”, bijvoorbeeld nieuwe soorten entiteiten.

Vergelijk nu deze beschrijving van het evolutionaire proces door Pope met hoe atheïst Richard Dawkins zijn ‘maker’ omschrijft: “Natuurlijke selectie, het blinde, onbewuste, automatische proces dat Darwin ontdekte, en waarvan we nu weten dat het de verklaring is voor het bestaan en de schijnbaar doelgerichte vorm van alle soorten leven, heeft geen doel in gedachten gehad. Het heeft geen verstand, en geen voorstellingsvermogen. Het heeft geen plannen voor de toekomst. Het heeft geen visie, geen vooruitziende blik, helemaal geen zicht. (Het is dus doelloos.) Als kan worden gezegd dat het de rol van horlogemaker in de natuur speelt, is het de blinde horlogemaker”.

Nu hebben we toch wel een verklaring nodig. Want als er geen verschil is in hun (van Pope en Dawkins) beschrijvingen van het evolutionaire proces, waarom is het voor de aanhangers van theïstische

evolutie dan nodig te benadrukken dat God een deel van het proces moet zijn, of liever gezegd: ‘in’ het proces, als Darwins fundamentele ontdekking was dat het proces creatief genoeg was (hoewel niet bewust) om wezens te produceren of te creëren zoals wijzelf? Giberson en Collins merkten ook op: “de natuur doet iets, vaak heel opmerkelijk, zonder hulp van buitenaf”. Dit is dus een personifiëring van de natuur. Wie is hier nu onlogisch en filosofisch onzinnig?

Ontologische opvattingen

Collins lijkt voor alle theïstische evolutionisten te hebben gesproken als hij zegt dat ondanks “de vele varianten van theïstische evolutie, elke typische versie rust op zes uitgangspunten”. Van belang voor ons doel zijn de uitgangspunten 4-6, die luiden als volgt:

4. Zodra de evolutie in gang was gezet, was er geen speciaal bovennatuurlijk ingrijpen vereist.
5. Mensen zijn onderdeel van het proces, en hebben met de mensapen een gemeenschappelijke voorouder.
6. Maar mensen zijn ook uniek op een manier die een evolutionaire verklaring uitdaagt en wijst op onze geestelijke aard. Dit geldt ook voor het bestaan van de Morele Wet (de kennis van goed en kwaad) en het zoeken naar God, dat door de geschiedenis heen alle menselijke culturen karakteriseert. Collins voegt eraan toe: “Als men deze zes premissen aanvaardt, dan ontstaat een volledig plausibele, intellectueel bevredigende, en logisch consistente synthese: God, die niet beperkt is in tijd en ruimte, schiep het universum en maakte de natuurwetten die het besturen”.

Maar hoe kan dat dan, als uit de hierboven genoemde inleidende opmerkingen

blijkt dat het theïstisch evolutionistische / wetenschappelijke wereldbeeld het zonder de Schepper kan? In het beste geval is God een onnodige verklaring geworden, die zeer weinig werk te doen heeft. Bovendien, als theïstische evolutie in overeenstemming is met naturalisme, het wetenschappelijke grote verhaal, dan moet theïstische evolutie opgevat worden als een uiting van sciëntisme en fysicalisme. Collins verbintenis met sciëntisme is ondubbelzinnig duidelijk: “Wetenschap is de enige betrouwbare manier om de natuurlijke wereld te begrijpen”.

Omdat zowel de aanhangers van theïstische evolutie als van het wetenschappelijke wereldbeeld, het evolutionaire proces en de wetten (die het universum besturen) als zijnde louter fysiek van aard beschrijven, dan volgt daaruit dat alleen een fysieke specificatie voldoende is om ons te vertellen wat er in het verleden gebeurd is en wat er gaat gebeuren in de toekomst. Maar wat doet God dan of heeft God gedaan in of door middel van het evolutionaire proces? Hoe kan de geestelijke aard van de mens ‘ontstaan’ uit of worden veroorzaakt door materie of aap-achtige wezens, die niet geestelijk of zedelijk zijn in de zin zoals aangegeven door Collins (uitgangspunt 6)? Op welk moment in de menselijke evolutie is een eerdere en zogenaamd waarde-neutrale actie uitgegroeid tot een ‘morele’?

Als God werkt in en door het evolutionaire proces; als de rol van God die van begeleider van het proces is/was; als het een vergissing zou zijn om te denken dat God elke gebeurtenis in deze wereld onder controle zou hebben en het een vergissing zou zijn te denken dat God bezig was met redeneren om “de loop van de gebeurtenissen in de gewenste richting te sturen” (hetgeen betekent dat “de evolutie

niet hoeft te worden voorgeprogrammeerd om te kunnen worden beschreven als een afspiegeling van het goddelijk plan”), waarom wordt er dan een beroep gedaan op de Schepper? Als de aarde is voortgekomen uit het heelal; als het leven is ontstaan uit de fysieke omstandigheden op aarde; als de mens zou zijn voortgekomen uit hominiden als producten van een natuurlijk proces, en als God werkt in en door het evolutionaire proces, wat was God dan aan het doen in het proces als Hij toezicht hield op het proces, maar de gebeurtenissen in het proces niet stuurde? Niet alleen zijn deze vragen nergens door de aanhangers van de theïstische evolutie gesteld en beantwoord, maar bovendien is niets van hun visie op God en het evolutionaire proces zinnig. Het is, op zijn zachtst gezegd, logisch onsamenvattend.

Let eens op het volgende. Giberson, Collins en Pope vertellen ons dat God de primaire oorzaak is van het universum, en het evolutionaire proces de secundaire oorzaak van wat tot aanzijn kwam, maar Pope geeft ook toe dat “de notie van secundaire oorzakelijkheid niet in de Schrift gevonden wordt”. Maar in volslagen innerlijke tegenspraak geloven aanhangers van theïstische evolutie dat de evolutietheorie, “goed begrepen”, het best beschrijft hoe God deze wereld en de mens tot stand bracht. Daarbij komt nog dat Pope ons het volgende vertelt. “Primaire oorzaak” moet niet zo worden opgevat dat God eerst optreedt, en vervolgens de secundaire oorzaak later, of dat de tweede oorzaak het gevolg is van Gods eerste handelen. Verre van dat, het primaire “verwijst naar een metafysische relatie, niet naar een opeenvolging in de tijd”. Dit

is toch wel vreemd, want logischerwijs betekent het dat God niet bestond vóór de materie en/of het evolutionaire proces. Of, anders gezegd: God bestaat met of naast het proces, en was dan ook net zo afhankelijk van het proces als het proces afhankelijk was/is van God.

Schepping ex nihilo

Geloven aanhangers van theïstische evolutie dat God de wereld uit het niets (ex nihilo) schiep? Volgens theoloog en natuurkundige Ian Barbour heeft God dat niet zo gedaan. Pope acht het een vergissing om de schepping te identificeren met een begin van het universum in de tijd. Het zou volgens hen dan ook een vergissing zijn aan het proces te denken in termen van een plan of strategie die God heeft uitgevoerd om Zijn doelen te bereiken. Nogmaals, waarom wordt God ‘in’ het proces geplaatst, toen Hij het proces begeleidde, maar niet het eindresultaat kon controleren en plannen, of weten wat de resultaten zouden zijn? Wie, of is het ‘wat’, is deze ‘God’ die de aanhangers van theïstische evolutie voor ons beschrijven? Giberson en Collins vertellen hun lezers dat God een kunstenaar is die uit lelijkheid schoonheid en uit wanorde orde voortbrengt. . . de wereld is goed (Gen. 1:31) en dat het toppunt van die goedheid de mensheid is, gemaakt naar Gods beeld en die van God de opdracht kreeg de schepping te verzorgen.

Dit zijn zeer misleidende verklaringen. Ten eerste leert Genesis 1:31 niet dat God de wereld ‘goed’ heeft geschapen, maar ‘zeer goed’. Ten tweede geven deze uitspraken de valse indruk dat Giberson en Collins geloven in de letterlijke waarheid

van Genesis 1-3, terwijl ze dat feitelijk niet doen. Terwijl ze een letterlijke interpretatie van de “goede wereld” die God schiep lijken te accepteren, lijken ze te negeren wat “zeer goed” (in de context waarin het voorkomt) inhoudt en met zich meebrengt: de schepping kon niet erg goed geweest zijn als er “lelijkheid” en “stoornis” in de wereld waren voorafgaand aan het moment dat de Schepper de woorden “zeer goed” sprak. Giberson en Collins nemen dus aan dat hun conclusie juist is voordat een argument wordt gegeven ter ondersteuning ervan. Ten derde lijken ze de letterlijke waarheid van “de mensheid als het hoogtepunt van die goede schepping” te accepteren terwijl ze niet geloven dat Genesis 2 feitelijke beschrijvingen geeft van de schepping van Adam en Eva. Ook Pope is van mening dat Adam en Eva geen letterlijke mensen waren; Lamoureux gelooft zelfs dat Adam nooit heeft bestaan, en Brannan stelde voor dat we aan Adam moeten denken als aan een kind, dat niet in staat was om onderscheid te maken tussen goed en kwaad, en dus ook niet verantwoordelijk was voor de dood, de pijn en het lijden die in de wereld kwamen. Hun verklaringen zijn daarom zeer arbitrair. En tot slot is hun opvatting van de Schepper ook niet in overeenstemming met het karakter van de Schepper zoals geopenbaard in

de Schrift. Als God orde schiep vanuit de wanorde, dan moeten we weten waar die wanorde vandaan kwam en wie of wat verantwoordelijk was voor die wanorde. En als God in en door het evolutionaire proces werkte en in staat was wanorde te scheppen, dan zou Hij zeker ook in staat moeten zijn geweest om orde te scheppen zonder de in eerste instantie aanwezigheid van wanorde. De indruk die we overhouden uit uitspraken van sommige theïstische evolutionisten, is dat onze Schepper niet echt almachtig is, laat staan absoluut intelligent.

Lamoureux die drie doctoraten heeft, namelijk in de tandheelkunde, evolutionaire biologie en evangelische theologie, verklaarde stellig dat de wetenschap “laat zien hoe de Schepper de wereld schiep”, terwijl “de Bijbel precies [openbaart] wie het heeft gemaakt”. Hieruit volgt dat elk mens op aarde (met inbegrip van onze Heer) die de eerste hoofdstukken van Genesis las, een leugen geloofde totdat Darwinisten in het wetenschappelijke landschap verschenen om aan ons te openbaren hoe God eigenlijk de wereld gemaakt had. Lamoureux, zo lijkt het, heeft onbewust ons gevraagd om hem niet te serieus te nemen, daarom zullen we dat ook niet doen. Toch verwacht hij van ons dat we hem serieus nemen toen hij zei

dat hij “de bijbelse en de christelijke visie van intelligent design vasthoudt”. Maar uit nader onderzoek blijkt dat de aanhangers van theïstische evolutie ons redenen geven om precies het tegenovergestelde te denken. De “God” die zij beschrijven ontbeert niet alleen de intelligentie om duidelijk te communiceren hoe Hij de wereld heeft geschapen; Hij heeft niet alleen ons onthouden hoe Hij de wereld schiep; Hij is niet alleen niet echt in de beheersing van het evolutionaire proces of elke gebeurtenis die in de wereld gebeurt, maar hoeft ook niet kleine details in, van of over het evolutionaire proces te weten. Daarom kunnen we hun god niet als de Schepper van de wereld accepteren.

Wat maakt ons tot mens?

Giberson en Collins nemen aan dat “verschillende menselijke kenmerken in het evolutieproces zouden kunnen zijn ingebouwd”, maar hun veronderstelling is volledig ongegrond. Als de mens afstamt van hominiden, zoals evolutionisten geloven, dan zullen we niet in staat zijn om te zeggen waar de “mensen” begonnen en waar ze eindigen. Te zeggen dat de Schepper ergens tijdens het evolutionaire proces enkele aap-achtige wezens voorzag van een ziel (of het beeld van God) zou ten eerste in strijd zijn met Collins’ uitgangspunt 4, of ten tweede betekenen dat zij toch zouden moeten accepteren dat de Schepper een wonder verrichtte. Als aanhangers van theïstische evolutie kiezen voor de tweede optie, net zoals ook de opstanding van onze Heer en Heiland uit de doden een wonder was, dan is er absoluut geen reden om niet te accepteren (te geloven) dat Adam door de Schepper rechtstreeks en onmiddellijk uit het stof van de aarde werd gemaakt, afzonderlijk van dieren, en in een volwassen vorm! (Gen. 2:7). Met andere woorden, aanhangers van theïstische evolutie hebben een inconsistent beeld van wat onze almachtige Schepper in staat is te doen en heeft gedaan. Maar als we Giberson en Collins serieus moeten nemen, dan is het volstrekt willekeurig waar in de evolutionaire ontwikkeling de ene natuursoort begint en een andere eindigt. De logische gevolgtrekking is dat er gewoon niet zoiets als een menselijke natuur bestaat. Hieruit volgt dat het voor de aanhangers van theïstische evolutie inconsistent is om zelfs te verwijzen naar of te spreken over de menselijke natuur. In ieder geval weten aanhangers van theïstische evolutie heel goed dat ze niet kunnen toegeven dat er een discontinuïteit bestaat tussen dieren en mensen. Maar dat scheidt weer een ander probleem voor evolutionisten. Als het evolutieproces puur fysiek en gedachteloos is, hoe kan een onstoffelijke ziel en geest uit de materie tevoorschijn komen?

Met andere woorden, hoe kunnen primitieve organismen zich vanzelf ontwikkelen tot super-complexe wezens?

Als een eerste reactie moet worden gezegd dat een overzicht van de kritiek op de christelijke fysicalisten heeft aangetoond dat: als hun stelling waar is, dat de mens identiek is aan zijn lichaam/brein of gewoon een eigenschap van de hersenen is, dan zal door veranderingsprocessen een uniformiteit van identiteit onmogelijk zijn. En dat zou betekenen dat de opstanding en het leven na de dood onsamenhangende begrippen zijn, het bestaan van engelen, satan en demonen een illusie is (Garcia), de vrije wil en het eeuwige leven onverenigbaar zijn met christelijk fysicalisme (Larmer), en het allerbelangrijkste, dat de menswording van Christus niet waar kan zijn (Siemans). De tweede reactie is, dat als de ziel een immateriële entiteit is, radicaal verschillend van aard dan het materiële (hominide) lichaam waaruit het ‘ontstaan’, er dan geen logische reden is om het idee uit te sluiten dat engelen (Gods “... dienende geesten... “[Hebreeën 1:14]) ook uit hominiden konden zijn voortgekomen. Maar als fysicalisten deze mogelijkheid uitsluiten, dan wordt hun visie onsamenhangend en contraproductief.

Het lijkt erop dat immateriële entiteiten zoals ziel, geest, verstand en onveranderlijke naturen voor “christelijke” fysicalisten geen natuurverschijnselen zijn, en zijn daarom niet consistent en passend bij theïstische evolutie. Er is daarom slechts één manier waarop aanhangers van theïstische evolutie hun probleem kunnen overwinnen, en dat is door een mens te reduceren tot een lichaam of de hersenen. Maar dat zal niet lukken, want God is een compleet persoon zonder fysiek lichaam en fysieke hersenen. Hij is ook de eerste Persoon in een reeks van volgende personen, zowel engelen als mensen, en daardoor in staat door te geven wat Hij al bezat, namelijk persoonlijkheid.

Etiologische opvattingen

Giberson en Collins stellen dat een “overtuigende verklaring van de oorsprong van het leven hier op aarde nog niet is geleverd”. In flagrante tegenspraak met wat de Bijbel beweert, menen zij dat “de Bijbel niet aangeeft dat God voor elke nieuwe soort, een voor een, een unieke opdracht uitsprak”. Bedenk dat aanhangers van theïstische evolutie zich houden aan de ‘wetenschappelijke wereldbeschouwing’. Welnu, als atomen, de meest elementaire bouwstenen van de materie, puur fysiek van aard zijn, zoals ook het evolutionaire proces fysiek van aard is, hoe kan levenloze en onbewuste materie er de oorzaak

van zijn dat leven en bewustzijn ontstaan? Panpsychisten (mensen die geloven dat alle materie beziel is) en panexperientialisten (mensen die menen dat alle cellen, moleculen en atomen een zekere mate van 'bewustzijn' hebben) realiseerden zich dat deze vraag onoverkomelijke obstakels voor de aanhangers van theïstische evolutie creëert. Daarom veronderstellen zij dat alle objecten in het universum zowel een innerlijke als een psychologische aard hebben; dat fysieke werkelijkheid bewust is; dat geest/bewustzijn een fundamenteel kenmerk van de wereld is en dat atomen ervaringen hebben. Dit betekent dat de aanhangers van theïstische evolutie ernstig het feit moeten overwegen dat ze niet langer theïsten zijn, althans niet in bijbelse zin of bedoeling, maar wel panpsychisten, zo niet pantheïsten.

Epistemologische opvattingen

Lamoureux schrijft dat Genesis 1-2 een weerspiegeling is van de "wetenschap-van-de-dag in het oude Nabije Oosten, en dit zet vraagtekens bij de historiciteit van de schepping van de mens, zoals vermeld in de Bijbel". "Geen van deze 'verklaringen' kunnen actuele beschrijving zijn",

aldus Giberson en Collins. Het is duidelijk dat de aanhangers van theïstische evolutie de wetenschap plaatsen in een of ander verheven verhaal over feiten, terwijl zij de leringen van de Schrift verlagen tot slechts het geloof dat God de wereld schiep. Daarom is de brandende vraag: 'Hoe interpreteren evolutionaire creationisten de eerste hoofdstukken van de Heilige Schrift?'. Iemand als Lamoureux erkent wel de verheven aard van de Schrift door ernaar te verwijzen als "Heilige", hij erkent dat Genesis 1-11 werd aanvaard door de nieuwtestamentische schrijvers, met inbegrip van onze Heer, als letterlijke geschiedenis, maar vervolgens negeert hij alles wat hij (Lamoureux) zelf zei.

Aanhangers van theïstische evolutie laten ons geen andere keuze dan te concluderen dat noch de Bijbel noch de Schepper consistent is met of thuis is in de levensbeschouwing van theïstische evolutionisten. Wetenschap wordt door hen kennelijk belangrijker geacht dan de Bijbel. Pinker gaat zelfs zover dat hij zegt, dat wetenschappers al "ontdekt" hebben dat immateriële entiteiten zoals de ziel, geest, bewustzijn, zelf, ik of mij niet

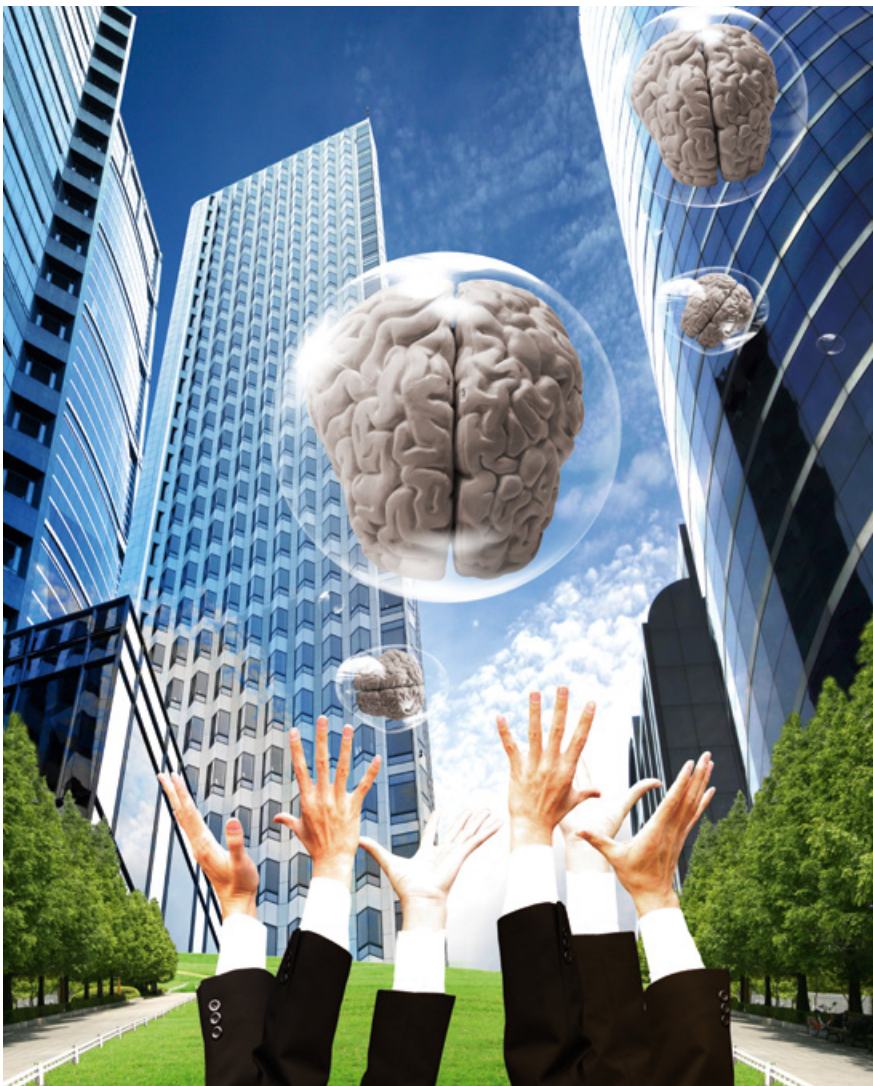

bestaan. Murphy brengt dit 'inzicht' onder woorden als volgt: "Neurowetenschap is nu bezig de Darwinistische revolutie te voltooien, waardoor de geest binnen het bereik van de biologie komt. Kort gezegd is mijn bewering als volgt: alle menselijke vermogens die ooit zijn toegeschreven aan de onstoffelijke geest of ziel worden nu overgegeven aan de inzichten van de neurobiologie".

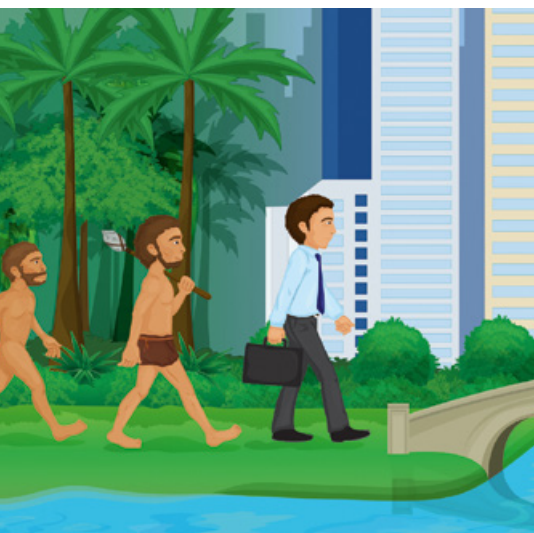
Kortom, Murphy en collega-aanhangers van theïstische evolutie beseften dat een onstoffelijke ziel en geest van nature niet passen in het wetenschappelijke / atheïstische evolutionaire wereldbeeld dat zij en voorstanders van het naturalisme aanhangen. Daarom wordt ten onrechte aangenomen dat de neurowetenschap hun visie bevestigt terwijl dat niet zo is. Toch is hun missie slechts op één ding gericht: christenen ervan te overtuigen dat een mens niets meer is dan een lichaam/brein. De vraag is: tegen welke prijs? In tegenstelling tot de christelijke fysicalisten die het ongemakkelijk ("onnatuurlijk") vinden om de onstoffelijke ziel en geest in hun wereldbeeld te passen, is het volkomen consistent met en passend bij het jonge aarde creationisme. Daarom is elke ontkenning van het bestaan van deze entiteiten een ernstige aantasting van de Schrift en niet een prijs die aanhangers van jonge aarde creationisme moeten betalen.

Ethische opvattingen

Aanhangers van theïstische evolutie moeten worden uitgedaagd om uit te leggen hoe het leven kan komen uit niet-leven en hoe iets niet-fysieks kan ontstaan uit iets fysieks. Precies dezelfde uitdagingen zijn er voor hen op het gebied van de menselijke moraal. Dat ze zich realiseerden dat de menselijke moraal een probleem vormt voor hun etiologie (leer over de oorzaak van iets) is buiten kijf: "De moraal kan niet worden gefundeerd in atomen en moleculen" (Giberson en Collins). Dit

betekent dat de morele betekenis van “verkrachting is fout” niet kan worden gefundeerd in de menselijke evolutionaire geschiedenis. Het wordt daarom logisch inconsistent om te betogen dat leven, bewustzijn, geest, en mentale capaciteiten wel zouden kunnen ontstaan uit materie, maar de moraal niet.

Pope heeft heel wat te zeggen over de menselijke natuur, de menselijke capaciteiten en moraal vanuit een evolutionair gezichtspunt. Twee ervan vragen aandacht. De eerste is dat moraal zelf niet evolueerde, maar niettemin het resultaat is van het evolutieproces. Ten tweede, dat elke opvatting die God of het evolutionaire proces als de enige bron van moraal beschouwt, onaanvaardbaar is voor de theïstische evolutionist, aldus Pope. We weten inmiddels waarom zij dat zeggen: God is afhankelijk van het proces zoals het proces afhankelijk is van God. Eén opmerking zal voldoende zijn. Als het een gezond principe is dat een eerste lid in een reeks van opeenvolgende leden alleen kan doorgeven wat hij zelf bezit, dan is Pope inconsistent als hij zegt dat we onze morele zin niet erven van zogenaamde hominide voorouders. De alternatieve verklaring zou er een zijn die in overeenstemming is met de Schrift, en dat is dat de Schepper van de mensen de oorzaak is van hun morele aard.

Hoe zit het met het kwaad? Ten eerste, aanhangers van theïstische evolutie zijn van mening dat “het probleem van het kwaad ... geen enkel bevredigend antwoord heeft” (Giberson en Collins). Ten tweede, volgens theïstische evolutionisten hebben aanhangers van jonge aarde creationisme het gewoon mis als zij “veronderstellen” dat de dieren “voor de zondeval geen vleeseters waren” (Giberson en Collins). Ten derde, “het iets van de schepping toeschrijven aan de aard van satan, betekent volgens Giberson en

Collins het verheffen van satan van een schepsel tot een medeschepper van de wereld met God”. Ten vierde, “een God die scheidt door direct ingrijpen, moet verantwoordelijk worden gehouden voor al het slechte in de wereld” (Giberson en Collins). En tot slot: “Als menselijke zonde niet de schuldige is die verantwoordelijk is voor al het kwaad in de wereld, wie dan wel?” (Giberson en Collins). We zien tot welke vreemde opvattingen de visie van (een deel van de) aanhangers van theïstische evolutie leidt.

Ja, wie is dan wel verantwoordelijk, als volgens aanhangers van theïstische evolutie een letterlijke interpretatie van Genesis 1-3 niet aan de orde is, en wanneer de satan, God, en zonde zijn uitgesloten als mogelijke oorzaken van het kwaad in de wereld? Het antwoord kan kort zijn: het evolutionaire proces is dus de schuldige (Giberson en Collins; Pope). En dat creëert het zoveelste probleem voor aanhangers van theïstische evolutie. Nogmaals, wat is/was God in en door het proces aan het doen, en hoe kan het proces kwaad produceren als de Heilige Geest het proces leidde? De logische gevolgtrekking is dat de Heilige Geest was misleidend of niet helemaal almachtig was om het proces te beheersen of te sturen. Dat laat een onlogische implicatie van hun wereldbeschouwing zien. Welke alternatieven de aanhangers van theïstische evolutie ook naar voren zouden brengen, het zal tegen de duidelijke feiten van de Schrift zijn.

Conclusie

Theïstische evolutie is niet in overeenstemming met de bijbelse wereldbeschouwing en hoe alles tot stand kwam. Ook is het zo dat God niet past bij de theïstisch evolutionistische wereldbeschouwing of het wetenschappelijke wereldbeeld, zoals atheïsten aanhangen. Theïstische evolutionisten behoren te bedenken dat ze vanwege hun visie panspsychisten, zo niet pantheïsten, zijn of op zijn minst een versie daarvan. Stellen dat God in een natuurlijk proces aanwezig is, maar niettemin ook de natuurlijke wereld overstijgt, zijn niets meer dan lege woorden wanneer hun beschrijvingen van God Hem verlagen tot iets wat minder is dan hoe de Bijbel Hem beschrijft.

Als God de eerste Persoon is in een reeks van volgende personen, zowel engelen als mensen, dan zijn de geest, bewustzijn, mentale toestanden, bewustzijn en moraal geen natuurlijke verschijnselen, en horen zij daarom niet thuis in theïstische evolutie. Het is om deze reden dat aanhangers van theïstische evolutie ofwel het bestaan van immateriële zielen, geesten, bewustzijn, en de menselijke natuur moeten verworpen, of accepteren dat een mens wordt

gevormd door twee radicaal verschillende ontologische soorten gegevens: een onstoffelijke geestelijke ziel en een materieel lichaam. Bovendien, wanneer het bestaan van deze verschijnselen wordt ontkend, dan kan men niet naar hen verwijzen om iets over menselijke wezens uit te leggen, met inbegrip van het feit van een onstoffelijk bestaan in een tussenstaat tussen dood en de opstanding uit de doden bij de wederkomst van Christus.

Als een proces blind, hersenloos en onbewust is, dan kan dat proces niet denken over het verschil tussen goed en kwaad, en is het daarom niet in staat om het ene of het andere te kiezen; het onderscheid is voor een dergelijk proces onzichtbaar. Aan de andere kant, als de Heilige Geest het proces geleidde, zoals aanhangers van theïstische evolutie beweren, dan is de logische conclusie uit hun uitgangspunten dat God de oorzaak van het kwaad in de wereld moet zijn en Zelf niet almachtig is. En dat is echter in strijd met Gods Woord.

We concluderen dat de wereldbeschouwing van theïstische evolutionisten niet voorziet in een coherente beschrijving, verklaring en begrip van de soorten entiteiten die er bestaan, hun aard, hun ontstaan, de oorzaak van het kwaad in de wereld, en hoe het kan worden gekend. Evenmin is theïstische evolutie verenigbaar met de Schrift. Er is voor aanhangers van theïstische evolutie dus maar één manier om aan de onlogische implicaties van hun opvattingen te ontsnappen, namelijk door hun theïstisch evolutionisme op te geven en een historisch-grammaticale interpretatie van Genesis 1-3 te volgen.

© Callie Joubert, Zuid-Afrika

© Vertaling en bewerking: Piet Guijt

Voor het complete Nederlandse versie van het artikel en de daarbij behorende literatuurlijst (en de verwijzingen ernaar) verwijzen we naar de website van Promise.

Bron:

Theistic Evolution: An Incoherent and Inconsistent Worldview?

In: *Answers Research Journal* 5 (2012): 99–114.

www.answersingenesis.org/contents/379/arj/v5/theistic_evolution_worldview.pdf

Een verwarre over evolutie

Er is enige commotie ontstaan over het kinderboek van Corien Oranje en Cees Dekker. Ze hebben goede bedoelingen met hun boek. Door geloof en evolutie te verbinden geloven zij dat kinderen hun geloof niet zullen verliezen. Het tegendeel is echter waar. Door dit boek kunnen kinderen juist hun geloof kwijtraken. Vroeger begon ik een keer een neef te vertellen over evolutie. Toen zei hij: "Nu raak ik in verwarring". Ik ben onmiddellijk opgehouden. Dat ben ik niet meer vergeten. De auteurs beseffen niet wat zij aanrichten met dit boek.

Dubbel

Er zit iets dubbels in het boek. Enerzijds willen de auteurs aantonen dat bijbels geloof en evolutie samengaan. Maar anderzijds zijn ze erop uit om het scheppingsverhaal in diskrediet te brengen door op zogenaamde fouten te wijzen. Zo wordt er in het scheppingsverhaal op de eerste dag het licht geschapen en op de vierde dag pas het zonlicht. Mijn broer, die natuurkundige is, vertelde mij dat de achtergrondstraling die in het heelal wordt waargenomen uit lichtdeeltjes (fotonen) bestaat. Dit kan het oorspronkelijke licht zijn dat God heeft geschapen. Er is meer licht in het heelal dan alleen het zonlicht. We weten niet precies hoe die eerste drie dagen zijn geweest zonder het zonlicht. Dat is Gods geheim. Voor ons heil hoeven we niet alles te weten.

Verder wordt er enerzijds verteld dat God alles heeft geschapen, maar anderzijds wordt ervan uitgegaan dat er een natuurlijk evolutieproces heeft plaatsgevonden waar God niet aan te pas komt. Over het ontstaan van het heelal wordt het volgende fantasieverhaal opgedist. Toen het heelal begon, was het piepklein, nog kleiner dan een stofje dat je ziet zweven in het zonlicht. Je kon het niet vastpakken want het was veel en veel te heet. En het was zwaar. Dat ene kleine stofje was net zo zwaar als alle sterren en planeten bij elkaar. En toen explodeerde het in de grootste explosie die je je kunt voorstellen: de oerknal. Het piepkleine babyheelal barstte uit elkaar en veranderde binnen een fractie van een seconde in een ongelofelijk grote ruimte, nog groter dan ons melkwegstelsel. Het heelal was geboren.

Cees Dekker gelooft nog wel dat God de natuurwetten heeft geschapen. Maar verder kijkt God alleen maar toe hoe alles zich ontwikkelt. Dekker kan dan nog wel in God geloven, maar zijn God is wel anders dan de God van de Bijbel, die alles direct door Zijn Woord heeft geschapen. Die bijbelse waarheid wordt volkomen genegeerd in het boek. Waar het in het

scheppingsverhaal werkelijk om gaat, komt niet aan bod.

Bewijs

Volgens het boek is de evolutie een wetenschappelijk bewezen feit. We lezen: "Dat de soorten dieren en planten ontstaan zijn in een lang proces van evolutie is gewoon bewezen. Dat staat als een paal boven water. Er zijn talloze aanwijzingen uit verschillende vakgebieden dat dat zo is. Je ziet het in de fossielen, je ziet het in het DNA. En iedere keer weer blijkt: de evolutie klopt en staat zo vast als een huis". In werkelijkheid is er helemaal niets bewezen. Dan is de bekende natuurkundige Stephen Hawking bescheiden. Hij schrijft in zijn boek *Het heelal* het volgende: "De theorie [over het heelal] bestaat uitsluitend in onze gedachten en ze heeft geen enkele andere werkelijkheid. .... Iedere natuurkundige theorie draagt een voorlopig karakter, in die zin dat ze slechts een hypothese is: bewijzen kun je haar nooit" (p.23, herziene druk 2015). De wetenschap is niet bevoegd om definitieve uitspraken te doen over het ontstaan van het heelal en het leven. Het Darwinisme is een levensbeschouwing en geen exacte wetenschap. Als we de bewijzen die in het boek worden aangevoerd, nader bekijken, blijken ze geen hout te snijden. Zo wordt er verwezen naar bacteriën, die kunnen veranderen en resistent worden tegen antibiotica. Ja, maar ze blijven wel bacterie en veranderen niet in een vis of vogel. Micro- en macro-evolutie worden door elkaar gehaald. Verder pleit het DNA juist tegen evolutie. Want in het DNA ligt een indrukwekkende hoeveelheid informatie opgeslagen. Informatie is een geestelijke grootheid en kan niet door een louter natuurlijk proces worden verklaard. God moet deze informatie direct hebben ingeschapen. Dat er verwantschap is tussen de verschillende levensvormen is logisch. Er is één God die alles heeft geschapen.

Heilloze dwaalleer

Tijdens de presentatie van het boek in de Evangelische Hogeschool beweerde de theoloog Reinier Sonneveld dat alle evangelicale theologen die hij kent, de theïstisch evolutionistische visie aanhangen. Maar dan ken ik nog wel een ander verhaal. Zo heeft de Indiase evangelicale protestant Mangalwadi in zijn boek *The Book That Made Your World* kritiek op het neodarwinisme waarin de evolutietheorie als een feit wordt voorgesteld, terwijl er genoeg feiten tegen die theorie spreken. Zelf ben ik vroeger door de evolutietheorie in de new-agewereld terechtgekomen. Toen ik Jezus ontmoette en het christelijk geloof terugkreeg,

nd kinderboek

ben ik van evolutionist juist creationist geworden. Het Darwinisme verkondigt een gevaarlijke dwaalleer die het christelijk geloof van velen heeft vernietigd. Bekende voorbeelden zijn Lenin en Stalin, die door het Darwinisme hun christelijk geloof hebben verruild voor het atheïstisch communisme. Dat moet toch te denken geven.

Ten slotte

Aan het eind van het boek lezen we het volgende: "God was er al 14 miljard jaar geleden. Had God echt zolang moeten wachten tot wij er waren? Had hij zich dan niet verveeld? Maar misschien was hij ook wel heel erg blij met het eerste pantoffeldiertje. Met de dino's en de kwallen. Met de trilobieten en

de longvis. Met de eerste dino die kon vliegen. Misschien maakte het voor God wel niks uit hoelang het allemaal geduurd had". Zo is de God van de Bijbel niet. Het Godsbeeld in het boek wijkt sterk af van het bijbelse Godsbeeld. Kinderen kunnen door dit boek in grote verwarring geraken. Ze kunnen het beter niet te lezen krijgen.

*Drs. Martie Dieperink
Oktober 2015*

Corien Oranje & Cees Dekker, Het geheime dagboek van topnerd Tycho. Uitg. Royal Jongbloed, 152 pp., geb., € 12,50, ISBN 978 90 8543 285 2

Pastorale studiedag:

Lichaamstaal

19 maart

Deze studiedag wordt DV gehouden op zaterdag 19 maart 2016 te Oudewater. In de christelijke hulpverlening kan vaak op een betere effectieve wijze gebruik gemaakt worden van een gedegen kennis van lichaamstaal. Dit kan als de therapeut of pastoraal werker eerder de 'microsignalen' van cliënten opmerkt en deze beter leert te observeren. Voor de cliënt is dit van belang omdat hij/zij daardoor in staat is zichzelf beter te leren kennen en bovendien handvaten krijgt voor een betere communicatie en omgaan met emoties. Op deze dag komen veel facetten van lichaamstaal aan de orde, o.a. hoe we omgaan met ruimtes, mimiek, intonatie,

gebaren, houding en beweging welke implicaties dit heeft in de begeleiding en hoe we het praktisch door middel van oefeningen kunnen aanwenden. Hoe ging Jezus met lichaamstaal om? Hoe kunnen we lichaamstaal in dienst stellen van onze christelijke hulpverlening? Naast de theorie bestaat deze studiedag ook uit het praktiseren van enkele toepassingen.

Dit via non-verbale oefeningen en een oefenprogramma op de computer. Het programma duurt van 10.00 uur tot 16.00 uur. Kosten zijn incl. koffie/thee en uitgebreide reader. Deze dag is bedoeld voor iedereen die werkt in hulpverlening en of pastoraat of die geïnteresseerd is zijn communicatie te verbeteren.

Info/opgave Praktijk chr. hulpverlening "Heel de mens", Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater Tel 0348-567670 of via e-mail info@pastoraat.com Kosten: Inclusief uitgebreide reader € 47,50- Deelnemers ontvangen een certificaat van deelname. U kunt dit bedrag overmaken op bankrekening NL52RABO0352313498 t.n.v. G.P.M. Feller onder vermelding: lichaamstaal voorjaar 2016.

Pastorale cursus

Toetsen van alternatieve en complementaire geneeswijzen

Door Gerard Feller
Zaterdag 27 februari 2016 van 10.00 uur tot 16.00 uur te Huizen
Prijs inclusief 3 boeken slechts € 30,-

De cursus wordt georganiseerd door de baptistengemeente Huizen. Voor info en of opgave Gerben Zevering e-mail: g.zevering@gmail.com

Stress te lijf!!

Leer uw lichamelijke spanningssignalen te herkennen en paniekstoornissen te voorkomen. Een goed alternatief voor mindfulness!!! Meer dan tienduizend cursisten gingen u voor!

4 maandagmiddagen van 7 maart -28 maart óf 4 donderdagavonden van 10 maart -31 maart Van 13.00 uur -15.30 uur en 19.30 uur - 22.00 uur in het therapeutisch centrum op de Lange Burchwal 80 in Oudewater. Tel. (0348) 567670

Cursusleiding

Gerard en Coby Feller

Cursuskosten

De kosten voor de cursus van 4 maandagmiddagen of donderdagavonden, inclusief koffie/thee en cursusboek bedragen € 130,-. (vaak vergoed door werkgevers, eerst navragen!) Cursus geld overmaken op bankrekening NL52RABO0352313498 van G.P.M. Feller te Oudewater t.n.v. G.P.M. Feller onder vermelding 'stress te lijf' voorjaar 2016

Christelijke assertiviteitstraining

Voorjaar 2016

Echtparen korting!

10 maandagavonden of 10 donderdagmiddagen Vanaf februari 2016 starten er weer twee nieuwe trainingen. Maandagavond 15 febr. -9 mei (10 avonden) en donderdagmiddag 18 febr. -12 mei (10 middagen). Deze training waarin sociale vaardigheden, gecombineerd worden met christelijke identiteit, is uniek in zijn opzet. Hoe ga je als christen om met grenzen op je werk, in familie, met vrienden en met God? Naast emotionele intelligentie wordt veel aandacht geschonken aan conflicthantering en identiteit.

Cursusinhoud

In de cursus die uitgaat van een Bijbels mensbeeld komen zaken aan de orde zoals:

- Je identiteit als Christen
- Hoe kan ik voor mezelf opkomen en wat is het verschil met “de onderste weg gaan”;
- Hoe leer ik sociale vaardigheden en non verbale communicatie;
- Hoe kan ik spanningen in het samenleven met anderen onder controle krijgen en houden?;
- Hoe ga ik om met mijn gevoelens en de gevoelens van anderen?;
- Hoe leer ik op de juiste wijze als Christen te communiceren en grenzen te stellen?;
- Hoe ga ik om met agressiviteit

Leermethodes voor deze training zijn:

- De verschillende soorten rollenspelen,
- Bijbelse voorbeelden en mogelijkheden voor oefeningen,
- Verbale en non- verbale communicatie training,
- Ontspanningstechnieken, groeps gesprekken,
- Bijbelstudies en huiswerkopdrachten.

In sommige lessen wordt gebruik gemaakt van videotraining.

Iedere les bestaat uit een theoretisch gedeelte waarin verschillende hulpmiddelen die tot een betere assertiviteit leiden besproken en beoefend worden. En na de pauze in de subgroepen worden praktische situaties geanalyseerd, besproken en beoefend. Ook komt iedere les een oefening in christelijke identiteit terug. Bij de cursus hoort een uitgebreid (153 blz)

cursus-en werkboek wat in de loop der jaren aangepast is aan de ervaringen van de cursus.

Cursusleiding

- Gerard Feller, psychosomatische fysiotherapeut en pastoraal counselor
- Coby Feller, psychosomatisch oefen-therapeute

Wanneer

Data training 2016 (maandagavonden 19.30-22.00uur):

- Februari: 15,29
- Maart: 7,14, 21,
- April: 4,11,18,25
- Mei: 9

Data training 2016 (donderdagmiddagen 13.00- 15.30 uur):

- Februari: 18
- Maart: 3,10,17,24
- April: 7,14,21,28
- Mei: 12

Waar

De cursussen worden gegeven in het therapeutisch centrum Oudewater, Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater.

Voordat men op deze cursus kan inschrijven, dient er een intakegesprek plaats te

vinden, waarin er wederzijds afgestemd wordt of de cursus wel voor u geschikt is. Verder wordt de motivatie getest om daadwerkelijk in de praktijk ook met deze cursus van 10 avonden/middagen te gaan werken U kunt zich Inschrijven of meer info vragen via tel. (0348) 563359 of 567670

Stuur ons een email naar info@pastoraat.com voor meer informatie of om u op te geven voor de cursus.

Kosten

De cursuskosten bedragen inclusief intake en uitgebreide cursusmap 325euro (alleen voor particulieren) Voor echtparen 50euro korting per persoon te voldoen vóór aanvang van de cursus te betalen op bankrekening NL52RAB0035.23.13.498 tnv G.P.M. Feller te Oudewater. Veelal vergoeden bedrijven en instellingen deze cursus. (eerst navragen!)

Herstel van trauma Life Model (de

Inleiding

Het Life Model is ontwikkeld vanuit een neurowetenschappelijke basis, die overeenkomt met het bijbels wereldbeeld waar het gaat om de verhoudingen tussen hersenen, lichaam en de relaties in de (kerkelijke) gemeenschap. Het is een kader voor het herstel van trauma's op basis van een integratie van geestelijke en neurologische elementen. Vanuit zowel een geestelijk als neurologisch perspectief kan de werking van een trauma gedefinieerd worden als het onvermogen om een ervaring te verwerken en individuele emoties te reguleren. In dit artikel wil ik de gemeenschappelijke uitgangspunten in traumaherstel en de noodzakelijke rol van het individu en de gemeenschap in de totstandkoming van het herstelproces beschrijven. Neurologische overwegingen bij het verwerken van traumatische gebeurtenissen worden beschreven, samen met de benodigheden voor Immanuel-genezing en herstel binnen een gemeenschap. In het eerste deel hebben we gekeken naar de definitie van trauma herstel en de aannames van trauma herstel modellen. In dit tweede deel zullen enkele elementen van het neurologische-geestelijke model bespreken. Verder gaat het over verbondenheid in een traumaherstelprogramma en de volgordebepaling in hulp bij traumaherstel ten aanzien van de capaciteit bij het toepassen van het Immanuel Proces

Samenvatting van de 7 genoemde punten in het traumatherapiemodel (zie deel 1)

Laten we eens samenvatten wat deze zeven punten betekenen voor het traumatherapiemodel. Door de gevoeligheid van het zenuwstelsel om onze ervaringen te verwerken moeten we rekening houden met verschillende niveaus van ontwikkeling, gezondheid, functionele capaciteit en relationele integriteit (factoren die variëren in tijd en mate van volwassenheid). We moeten in het model rekening houden met deze factoren die trauma's kunnen veroorzaken of herstellen. Omdat trauma's vaak veroorzaakt worden door

het overschrijden van de individuele en groeps capaciteit, is het bij het herstelproces nodig de relationele capaciteit gedurende het gehele begeleidingstraject te versterken voordat men tot een oplossing van het trauma kan komen. Omdat het brein aan capaciteit wint en goed functioneert in een stabiele en veilige situatie, zou traumaherstel moeten beginnen met een stabiel brein dat zo goed mogelijk probeert om onvolledig verwerkte gebeurtenissen op een stabiele manier te verwerken. Omdat de gevolgen van trauma's vaak veroorzaakt worden door een niet-relationele verwerking van emotionele gebeurtenissen wordt de relationele capaciteit en relationele ontwikkeling van het slachtoffer belemmerd, evenals hun beleving van een groepsidentiteit. Een goede traumatherapie houdt dus ook in een herstel van beschadigde relationele en sociale vaardigheden in combinatie met het herstel van het individu en van de groep, overeenkomstig hun leeftijd en positie. De meeste trauma's in de wereld zijn geen eenzame ervaringen van individuen, maar gebeurtenissen die grote groepen mensen tegelijk overkomen (bijv. tsunami, oorlog, raciale zuivering) waarvoor oplossingen op maat nodig zijn. Terwijl een traumaherstelmodel oplossingen moet hebben voor hele gemeenschappen, moet het met professionele aandacht ook voorzien in oplossingen voor de moeilijkste en meest complexe verwondingen.

Enkele elementen van het neurologische/ geestelijke Life Model

Men zou terecht verwachten dat een betrouwbare traumahersteltherapie gebaseerd op een gezonde relationele neurologie en spiritualiteit zou kunnen verklaren waarom elk ander model of techniek werkt of problematisch is. De unieke bijdragen van het neurologisch/geestelijk model betreffen de optimale fasering van het herstel met betrekking tot de opbouw (accumulatie) van systeemcapaciteit (volwassenheid, groei) en met een directe werkingscapaciteit van het systeem. Als dit gecombineerd wordt en

we de mate van volwassenheid en de actuele capaciteit van een systeem kennen, is dit behulpzaam om ons bij de opeenvolgende interventies alleen te richten op de ontbrekende elementen of vaardigheden, want dat is minder complex en kost minder inspanning. Men kan de volgorde van de herstelmaatregelen voor een toch al getraumatiseerd systeem zo nemen, dat zo weinig mogelijke capaciteit verbruikt. Samenvattend moet een neurologisch model zorgvuldig aandacht besteden aan de opeenvolgende taken om het rendement te vergroten, de emotionele belasting te verlagen en rekening te houden met de aanwezigheid van de mate van volwassenheid en groei voor een geslaagd herstel van getraumatiseerde systemen op weg naar blijdschap en vreugde.

Alle bestaande professionele en geestelijke traumaherstelmodellen werken. Het gaat er niet om wat werkt en wat niet. Modellen die effectief zijn, hebben veel overeenkomsten, maar verschillen wat

uma's in het (2)

kans zich te herstellen van een droog of nat jaar, een storm of andere problemen.

De capaciteit betreft zowel de beschikbare energie voor het werk als met het hebben van de vereiste bekwaamheden. De meesten van ons hebben meer capaciteit/energie in de ochtend en hebben minder capaciteit als we net een longontsteking gehad hebben of hebben ontdekt dat onze partner een affaire heeft. We hebben meer werkcapaciteit als we in kantoren zitten met goed functionerende elektriciteit, computers, airconditioning en welwillende collega's dan wanneer we ons bevinden op een onverharde weg zonder auto in het midden van een regenachtige nacht ver van iedereen die we kennen. Omdat het neurologische model een trauma opvat als een overweldigende reactie van de neu-

rale relationele capaciteit zonder verder herstel, is het opbouwen en behouden van de emotionele relationele capaciteit een belangrijk onderdeel van de opeenvolgende taken van traumaherstel. Het is van groot belang dat interventies die tijdens het proces van traumaherstel veel energie van die capaciteit vergen, alleen worden uitgevoerd als die capaciteit op een optimaal niveau aanwezig is. Bovendien moeten maatregelen genomen worden om zo weinig mogelijk gebruik te maken van de verzwakte en getraumatiseerde systemen. We moeten in gedachten houden dat een gedegen systeem op het moment van de traumatiserende gebeurtenissen niet in alle opzichten getraumatiseerd is. Reeds bestaande capaciteit om gebeurtenissen in het leven te overwinnen is niet vanzelfsprekend en zonder correctie zal herstel

betreft de noodzakelijk geachte elementen die hen uniek maken. Een deel van die 'onigheid' wordt veroorzaakt door financiële overwegingen omdat de ontwikkelaars van het model hun opleiding willen beschermen omdat ze er veel tijd en energie in gestoken hebben. Het mag echter duidelijk zijn dat naast de specifieke technieken van een methode, ook de opeenvolgende taken van de gemeenschappelijke elementen het resultaat regelt. De meeste boeren oogsten, planten, besproeien, bemesten, wieden onkruid, veranderen van gewas en oogsten op basis van beslissingen die rekening houden met de (kalender)tijd en de weersomstandigheden. Ongeacht de volgorde van die stappen zal men oogsten (en zal het 'werken') maar als men de optimale volgorde in acht neemt zal de opbrengst maximaal zijn. De beste opeenvolging van handelingen voor een hoge opbrengst zal meestal ook het minst vermoeiend voor de boer zijn en de continuïteit van een bedrijf bevorderen. Zo'n bedrijf heeft meer

niet altijd tot een goed einde worden gebracht.

Volwassenheid is een opeenhoping van capaciteit, maar heeft ook tot gevolg dat er een enorme vermindering van inspanning nodig is om een bepaalde taak te volbrengen. Een volleerd muzikant die een muziekstuk leest en binnen enkele seconden speelt, doet dat veel beter dan een beginnende die al een jaar les heeft en honderden uren geoefend heeft. Gemeenschappen waarin mensen blij zijn met elkaar en elkaars lasten dragen, zullen in pijnlijke emotionele omstandigheden meer relationele capaciteit hebben op het gebied van het functioneren van het geheel van hersenen, lichaam en groeps-gemeenschap. Ze zullen zich minder gauw vanuit schaamte terugtrekken, sneller hun problemen toegeven en zullen verwachten dat door een liefdevolle reactie op hun zwakte sneller hun relationele integriteit hersteld wordt. Dit zal aanzienlijk minder capaciteit voor de verwerking van trauma's vergen. Uiteraard is zo'n liefdevolle gemeenschap niet vanzelfsprekend vanwege veel traumatische gebeurtenissen wereldwijd in het verleden, waardoor we geneigd zijn te denken dat onze onvolwassenheid als mensen heel normaal is.

Een korte samenvatting van de relatie tussen trauma en volwassenheid

- Meer volwassen systemen zijn moeilijker te traumatiseren.
- Relationele vaardigheden van het brein voor het verwerken van ervaringen van toenemende intensiteit, worden bij een normale ontwikkeling in de zuigelingentijd geleerd en kunnen tot het veertigste levensjaar zich ontwikkelen, een enkele keer zelfs later.
- Herstelbehoeften zijn verschillend naar gelang van leeftijd en capaciteit.
- Traumabehandeling moet niet al stoppen bij pijnvermindering, maar moet

zich ook bezig houden met het herstel van een mogelijk al bestaand gebrek aan volwassenheid dat aan een grotere kwetsbaarheid voor het verkrijgen van het trauma heeft bijgedragen.

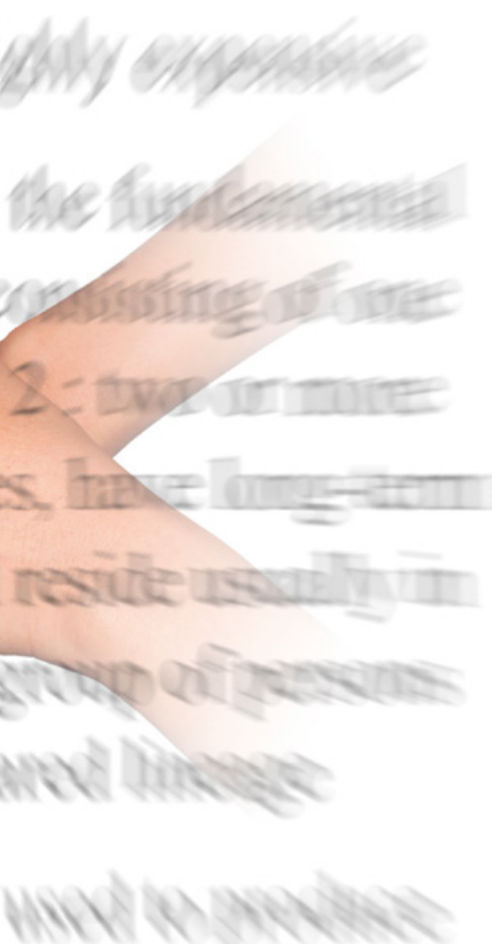
- Effectieve traumaherstelmethode vergroten de individuele, groeps- en geestelijke volwassenheid.
- Herstel van getraumatiseerde gemeenschappen moet geleid worden door geestelijk volwassen leden van die gemeenschap; bijvoorbeeld oudsten, die volwassen relationele vaardigheden in de groep kunnen faciliteren.

- De capaciteit moet in alle stadia van traumaherstel gewaarborgd en gerespecteerd worden.
- Relationele vaardigheden voor het ontwikkelen en onderhouden van de capaciteit moeten geleerd worden aan getraumatiseerde individuen en groepen als dat nodig is.
- Relationele vaardigheden voor het ontwikkelen en onderhouden van de capaciteit moeten opnieuw worden geïntroduceerd in groepen waar die vaardigheden ontbreken of onderontwikkeld zijn, zelfs als een cultuur is ontstaan rondom het ontbreken ervan als gevolg van vroegere trauma's van grote en catastrofale omvang.
- Als deze trauma's nog aanwezig zijn en er geen volwassen groepsidentiteit bestaat, zijn geestelijke begeleiding en modellen noodzakelijk om te leren wie we zijn en kunnen worden. In het christelijk denken noemen we dat herstel van volwassenheid, het gelijkvormig worden aan het karakter van Christus.

Als we ons richten op de capaciteit, moet in een neurologisch model zorgvuldig rekening gehouden worden met de opgebouwde schade aan hersenen, lichaam en gemeenschap. Deze omvat schade door genetische, lichamelijke, geestelijke en

chemische oorzaken. Het meest voorkomende gevolg hiervan is dat de hersenen proberen te werken buiten parameters die geoefend kunnen worden, zoals de frequentie en kracht van de hersengolven en een bepaalde hypo en hyperfunctie. Om van een trauma te herstellen moeten de hersenen behoorlijk goed kunnen functioneren.

Steeds meer wordt duidelijk dat dat bij emotionele ervaringen de hersenen het meest stabiel zijn als ze werken in een veilige verbondenheid. Daarentegen wordt de werking van de hersenen in een gedesorganiseerde niet verbonden status steeds meer gelinkt aan het ontstaan van psychische ziekten, verslavingen, gewelddadig en asociaal gedrag, en een grotere kans op het ontwikkelen van PTSS. Een neurologisch gedesorganiseerde onverbondenheid is vaak ook een resultante van trauma's in de eerste levensjaren, mishandeling en verwaarlozing. Factoren die de ontwikkeling van de capaciteit van het geheel van hersenen, lichaam en de gemeenschap bepalen zijn: selectieve aandacht, affectregulatie (individueel en in relatie met een ander), motivatie, empathie, gemeenschappelijke geestelijke ervaringen, en de mate waarin men deel uitmaakt van een groep. De hersenen zullen gewoonlijk alle zintuiglijke ervaringen van groeps-

herinneringen verwerken tot met elkaar uitgewisselde emotionele ervaringen en gemeenschappelijke emotionele reacties en gedragingen die weergeven hoe 'ik en mijn groep' reageren op dit soort gebeurtenissen (3). Een trauma verstoort de normale verwerking van gebeurtenissen zodanig dat het individu niet meer in staat is om in samenspraak met anderen van zijn of haar groep adequaat te reageren op gebeurtenissen en gevoelens. Iedere poging om de actuele traumatische gebeurtenis te verwerken, zal een mentale toestand veroorzaken die te vergelijken is met een ongeorganiseerde onverbondenheid in het brein. Dit zal eerder gebeuren als het brein minder ervaringen heeft met veilige verbondenheid en des te meer ervaringen heeft met ongeorganiseerde onverbondenheid. Bij sommige mensen duurt die ongeorganiseerde toestand hun leven lang. Voor de meeste mensen is dat wisselend naar gelang hun trauma's getriggerd worden.

Als we ons bij trauma's richten op herstel van de capaciteit en de opeenvolgende taken, dan rijst de vraag of het trauma sneller kan worden verwerkt en met minder vermogen (capaciteit) in een onverbonden en ongeorganiseerde staat óf in een relationele gesynchroniseerde staat van veilige verbondenheid. Als je het vergelijkt met de werking van een computer zou je je af kunnen vragen of we liever met een stabiel werkend systeem werken of met een computer die iedere keer vast loopt. Je kunt in beide opties met een computer werken. Praktijkvoorbeelden van de ontwikkelaars van het Life Model bevestigen overduidelijk dat het herstel van trauma's substantieel sneller gaat en minder energie (vermogen, capaciteit) kost wanneer het individu of de groep eerst in een stabiel, veilig, verbonden bewustzijn geleid wordt en dit gedurende

het gehele traumaherstelproces ook zo blijft. Dit is vaak in tegenstelling met andere traumabehandelingsmethoden die proberen trauma's op te lossen vanuit een onstabiel niet-relationale herinnering van het trauma om vandaaruit te streven naar een stabielere relatie en verbondenheid aan het einde van het herstelproces. Het is van groot belang te weten dat ieder succesvol traumaherstelproces eindigt met een herstelde stabiele situatie van verbondenheid. Het mag duidelijk zijn dat dit bijna onmogelijk is voor mensen die sinds hun kindertijd hun gehele leven in een gedesorganiseerde chronische onverbondenheid geleefd hebben en het gemakkelijkst voor diegenen die slechts een enkel moment gescheiden zijn van een relationeel gelijkmatig en veilig leven. Het herstelvermogen is dus een weerspiegeling van de volwassenheid en capaciteit van zowel individuele als gemeenschapssystemen.

Enkele opmerkingen over verbondenheid in een traumaherstelprogramma

- Traumatische ervaringen worden beleefd en opgeslagen in het geheugen als de hersenen niet in een veilige verbonden staat verkeren.
- De verwerking in het brein is het duidelijkst en snelst in een veilige verbonden omgeving.
  - 1) Verbondenheid is in het geheugen van het brein in kaart gebracht
  - 2) Traumatische herinneringen zijn in het brein in kaart gebracht.
  - 3) Verbonden en traumatische hersenconfiguraties kunnen door het geheugen geactiveerd en vastgehouden worden.
  - 4) Behoud van een optimale werking van de hersenen betekent dat de hersenen in een relationele functie blijven om ervaringen die niet

relationeel voelen tijdens een niet complete verwerking te helpen oplossen.

- 5) Het is noodzakelijk om voortdurend tijdens het traumaherstelproces de hersenfunctie te testen teneinde een veilige relationeel verbondenheid ten aanzien van relaties vol te houden.
- 6) Training en stimulering kunnen nodig zijn om getraumatiseerde personen te helpen om een toestand van veilige verbondenheid te ervaren en vast te houden.
  - Traumatische ervaringen activeren het verbindingssysteem om te zoeken naar verbondenheid.
  - Zowel intens positieve als negatieve gebeurtenissen activeren het verbondenheidssysteem om verbondenheid te zoeken en het resultaat is dat men zich verbindt aan de oorzaak van de stimulatie. Enkele voorbeelden zijn:
    - Chemische stoffen die het beloningscentrum stimuleren.
    - Verlies aan verbondenheid aan een object
    - Intens beleefde sensaties.
    - Sterke emoties.
  - 7) Traumatische gebeurtenissen activeren het relatiesysteem met betrekking tot verbondenheid, maar voldoen niet aan behoeften aan veilige verbondenheid en kunnen deze zelfs blokkeren.
  - Verbondenheidsblokkades treden vaak op en bemoeilijken het traumaherstel.
  - Pseudoverbondenheid (niet-relatieve gehechtheid aan gedrag, ervaringen, mensen zien als een object, en stoffen) komen in getraumatiseerde systemen veelvuldig in de plaats van veilige hechtingen.
  - Herstel van veilige verbintenissen is een inherent onderdeel van traumaherstel en de joods-christelijke religie.

Volgordebepaling in traumaherstel ten aanzien van de capaciteit bij het toepassen van het Immanuel Proces

De huidige methode voor de fasering van de oplossing van een trauma met betrekking tot een optimale werking van de hersenen met behoud van capaciteit zoals ontwikkeld onder het Life Model, is door de psychiater Karl Lehman MD en zijn vrouw en pastor Charlotte het Immanuel proces genoemd. De eerste stap in dit proces is het bereiken van een stabiel mentaal bewustzijn met betrekking tot verbondenheid door het in herinnering brengen en houden van een sterke waardering. Als dat nodig is worden ontspanningsoefeningen gebruikt om die bevestiging vast te houden. Onder optimale omstandigheden worden herinneringen aan momenten waarop de persoon zich bewust was van

Gods aanwezigheid gebruikt om een veilig gevoel van de verbondenheid met God te bewerken.

Een eenvoudige manier waarop die veilige Immanuel-verbinding met God geleerd wordt, is te vinden in het boekje *Joyful Journey* (4) (Wilder 2015). Hierin wordt de mate van waardering (dankbaarheid) gebruikt om die veilige verbinding te toetsen. Deelnemers wisselen korte boodschappen met God uit (vergelijkbaar met het computerprogramma messenger of whatsapp) om te leren ervaren hoe God hun leven ziet in verschillende stappen: Ik zie je, Ik hoor je, Ik begrijp je, Ik ben bij je en Ik zal je helpen. Deze korte berichten worden hardop voorgelezen en gebruikt om de gemeente op te bouwen door te horen wat de schrijver dichterbij God heeft gebracht. Deze eenvoudige stappen leren individuen en gemeenschappen om Gods actieve aanwezigheid te verwachten.

Wanneer het Immanuel-proces gebruikt wordt voor traumaherstel, gaat het uit van de belofte dat God altijd bij ons is (vandaar de naam Immanuel). Maar in traumatische omstandigheden voelen we ons alleen en voelen we Gods actieve aanwezigheid niet. Dat geeft al aan dat de ervaring niet relationeel verwerkt is door de hersenen. Voordat we beginnen met

het focussen op de herinneringen van de traumatische ervaring, moeten eerst de herinneringen van Gods actieve nabijheid en aanwezigheid gestimuleerd worden als dat mogelijk is. Of anders op zijn minst een stabiele relationele herinnering waar je God waardeerde om vervolgens, terwijl je gefocust bent op die waardering, aan God te vragen wat God wil dat je weet van die tijd dat je Gods aanwezigheid niet ervaren hebt.

De hulpverlener in dit proces helpt de confidant om op te schrijven wat in diens bewustzijn opkomt en blijft controleren of de confidant nog steeds waardering en dankbaarheid jegens God ervaart. Als die dankbaarheid (veilige hechtingsconfiguratie) niet meer beleefd wordt, moet alle aandacht weer teruggebracht worden naar het moment waarop men het eerder waarnam, anders moet men niet verder gaan. Deze stappen moeten worden herhaald totdat de confidant zich bewust is van Gods actieve aanwezigheid daar waar hij dat eerst niet zo voelde. De duur van dit proces is vaak minder dan vijftien minuten als de capaciteit van emotionele verwerking hoog is en resulteert in een onmiddellijk en diep gevoel van vrede. Een verminderde capaciteit, net als eerder genoemde complicaties, kan die tijd behoorlijk verlengen. Als de confidant een

diep gevoel van vrede ervaart en de zich niet meer alleen voelt, wordt hij of zij aangemoedigd om te beschrijven wat er veranderde nadat de aanwezigheid van God (een veilig gevoel van verbondenheid) weer ervaren werd. De confident wordt aangemoedigd het veranderingsproces (niet het trauma) te vertellen, allereerst aan de hulpverlener en vervolgens aan de gemeenschap waar hij of zij deel van uit maakt. Dit helpt de confident om zich weer in te voegen in die gemeenschap en de hoop te verspreiden dat herstel van trauma's mogelijk is.

Dit is een betrekkelijk simpel voorbeeld van een begeleid Immanuel-proces, maar er zijn ook andere individuele en collectieve versies ontwikkeld. Het is van belang te wijzen op een aantal waarborgen in dit proces. De hulpverlener moet zich vooral focussen op het faciliteren van dankbaarheid bij een stabiele hersenconfiguratie en geen nadruk leggen op het benoemen en het oplossen van een specifiek trauma. Men moet niet doorgaan als de confident geen gevoel van dankbaarheid naar God kan vasthouden. Alleen de trauma's die spontaan opkomen en nu ervaren worden, moeten worden aangepakt. Dit is een aanwijzing dat de hersenen op dat moment de capaciteit hebben de gebeurtenissen te overdenken en te verwerken.

Als de stabiele werking van de hersenen verstoord is, kan het gevoel van verbondenheid en dankbaarheid niet langer kan worden ervaren door het oproepen van een herinnering, wordt het proces gestopt en - binnen enkele seconden na aanvang van de verstoring - geheel gericht op het stabiliseren van de hersenen, teneinde capaciteit te besparen. Dit proces werkt onafhankelijk van de vraag of die persoon gelooft in God.

Drie unieke onderdelen van het Life Model

Het Life model is uniek omdat het drie elementen combineert die in het algemeen niet gecombineerd worden, namelijk:

- 1) Multi-generatiele gemeenschap.
- 2) Immanuel levensstijl.
- 3) Relationele hersenvaardigheden.

De multi-generatiele gemeenschap herstelt en handhaaft capaciteit. De Immanuel levensstijl creëert en onderhoudt een veilige verbondenheid met God, en de relationele hersenvaardigheden herstellen en bouwen aan de volwassenheid van het collectieve brein/lichaam/gemeenschapssysteem die nodig is voor een vreugdevol en vredig samenleven. Het model is ontworpen om het rendement en de werkingssfeer van andere modellen en methoden te versterken door aandacht te besteden aan de opeenvolgende taken, vaardigheden en Gods leiding bij de wederopbouw van gemeenschappen. Wijlen dr. Dallas Willard zei: "Het Life Model is het beste model wat ik gezien heb. Een model dat Christus in het centrum van de begeleiding zet en herstel biedt aan uiteengevallen gemeenschappen binnen de christelijke kerken". Diverse methoden om een volwassen capaciteit van christelijke gemeenschappen te meten en te herstellen, zijn gebaseerd op het Life Model. Zo is er THRIVE, een relationele hersenvaar-

digheidstraining en ook Connexus voor bloeiende gemeenschappen. Toepassingen van het Life Model zijn mogelijk voor veel onderwerpen. In de bespreking van trauma's is het Life Model gebruikt om na te gaan hoe door trauma's identiteitsproblemen worden veroorzaakt en hoe geestelijke en neurowetenschappelijke processen van opbouw van de identiteit herstel voor menselijke gemeenschappen kunnen brengen.

© dr Jim Wilder

Een toespraak in oktober 2015 voor het International Conference Association of Christian Therapists 2015. (AACT)

© vertaling Gerard Feller

Noten

- 1 We distinguish Type A and B trauma from Type I (single occurrence) and Type II (multiple occurrence) trauma used in the trauma recovery literature.
- 2 Siegel, Daniel (1999). *The Developing Mind*, New York: The Guilford Press.
- 3 For a 106 page summary of the experience processing pathway in the brain see "Brain Science, Psychological Trauma, and the God Who Is with Us, Part II: The Processing Pathway for Painful Experiences and the Definition of Psychological Trauma," By Karl D. Lehman, MD <http://www.kclehman.com/download.php?doc=131>
- 4 Wilder, E. James, Anna Kang, Sungshim Loppnow and John Loppnow (2015). *Joyful Journey*, Peoria: Shepherd's House Inc.

Schepping of evolutie?

In dit nummer extra aandacht voor een stroming die de laatste jaren veel discussies heeft losgemaakt binnen de christelijke wereld, namelijk het theïstisch evolutionisme. Het probeert een brug te slaan tussen het creationistische en het evolutionaire denken. In mijn ogen een staaltje van dialectisch denken, met grote implicaties. De theïstische evolutie geeft een onjuiste interpretatie van Gods natuur, omdat ze aan de Schepper dood en gruwel toeschrijft als principes van de schepping vóór de zondeval. In het artikel 'Tien gevaren van theïstische evolutie' wordt God een God der hiaten genoemd. De enige werkruimte die God wordt toegewezen, is slechts dat gedeelte van de natuur dat door de evolutietheorie niet kan worden verklaard met de middelen die ze heeft. Op deze manier wordt God gereduceerd tot een 'god van de hiaten' voor die fenomenen waarover men twijfelt. Het is in wezen een ontkenning van een aantal belangrijke bijbelse leringen. In feite wordt de vleeswording van Christus ondermijnd (**Filippenzen 2:5-7**). Vaak wordt door aanhangers van het theïstisch evolutionistische denken de suggestie gewekt dat iedere wetenschapper inmiddels overtuigd is van het feit dat evolutie een bewezen feit is. Gelukkig bestaan er ook nog creationistische wetenschappers, die dit niet onderschrijven en die ook erkennen dat de natuurwetenschappelijke bril, waardoor veel evolutionisten kijken, de geestelijke en bovennatuurlijke dimensie mist, die Gods Woord over de schepping openbaart. We zijn ook heel blij met de initiatieven op www.logos.nl die de 'creationistische handschoen' oppakken en een belangrijke bijdrage leveren in het goede verstaan van Gods Woord.

Gerard Feller

Abonnement 2016

We mogen weer terugkijken op 2015 als een gezegend jaar. Over ons kwartaalblad Promise hebben we weer veel positieve reacties gehad op artikelen over o.a.: apo-logetiek, geweten, schepping, genetische manipulatie, traumabehandeling en nog veel meer. Door de toenemende digitalisering verdwijnen er steeds meer bladen. Wij willen voorlopig naast onze digitale versie van het blad (bladen online) zo lang mogelijk vasthouden aan een papieren versie. Dank zij de extra giften van enkele abonnees lukt dit steeds weer. **De abonnementsprijs voor 2016 is vastgesteld op € 25,-.** Hiervoor krijgt u 4 keer per jaar het Promise Magazine op de mat en toegang tot de online versie (inmiddels 44 bladen!) en onder andere verschillende e-books.

U kunt uw abonnement betalen door: € 25,- over te maken op rek. **NL10INGB0004906197** of **NL58RABO03916.83.071** t.n.v. de Stichting Promise te Oudewater onder vermelding van relatienummer en/of adres, en 'abonnement 2016'.

U steunt ons werk door een abonnement, waardoor we ook verder kunnen gaan met de website en het beantwoorden van vele vragen!

T: 0348-563359 (na 22 januari 2016)

Veel dank voor uw steun en gebeden!

Colofon

Het blad "Promise" is een uitgave van stichting Promise en verschijnt 4 maal per jaar.

Het doel van de stichting is de verkondiging van het evangelie van Jezus Christus.

De stichting tracht dit doel te bereiken door:

- Het toetsen van allerlei maatschappelijke en geestelijke stromingen en denkwijzen, vooral op medisch en sociaal gebied aan het Woord van God, de Bijbel.
- Het publiceren via het blad Promise van geschriften en of bijbelstudies met bovengenoemd doel, dit tevens via audiovisuele middelen aan een zo breed mogelijk publiek.

De stichting is interkerkelijk en heeft als grondslag, zich daarbij alleen te laten leiden door de Bijbel, waarvan ze gelooft dat dit het geïnspireerde Woord van God is en alleen onfeilbaar gezag heeft.

We geloven dat God deze wereld zo lief heeft, dat Hij zijn Zoon gegeven heeft om onze straf op de zonde te dragen, opdat wij, indien we in Hem geloven eeuwig met Hem mogen leven en ook nu dagelijks Zijn aanwezigheid mogen ervaren. Door middel van diverse activiteiten van de stichting willen we deze boodschap uitdragen

Redactie

Gerard Feller, Oudewater
drs. W.J. Pijnacker Hordijk, Delft
drs. Piet Guijt, Zoetermeer

Comité van aanbeveling

Ds. Orlando Bottenbley
Drs Martie Dieperink
Drs Bert Dorenbos
Drs MartienJan de Haan
Prof. dr. Ir. Henk Jochemsen
Dhr. Hans L.J. Keijzer
Prof.dr. Martjan Paul
Drs Chr. Steyn
Dhr. Teun Stortenbeker
Dhr Feike ter Velde
Ds dr. Paul J. Visser
Drs Jef de Vriese (België)
Drs Téó v.d. Weele
Dr. Jim Wilder (U.S.A.)

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de artikelen is voor de auteur en/of de redactie

Vormgeving DUO-ontwerp, Utrecht

Druk Boom + Verweij grafiservices, Mijdrecht

ISSN: 1383-0295

verschijnt 4 x per jaar

Abonnement 2016: € 25,- per jaargang (inclusief abonnement online)

Abonnement online 2016: € 12,- per jaargang

St.Promise

Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater
Tel. 0348 - 563359
e-mail: info@stichting-promise.nl
internetpagina: www.stichting-promise.nl
IBAN ING: NL10INGB0004906197
BIC ING: INGBNL2A

IBAN Rabobank: NL58RABO03916.83.071
BIC Rabobank: RABONL2U

Buiten Nederland is alleen een abonnement online mogelijk

St.Promise

Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater
Nederland

Losse nummer € 4,-

9 771383 029001